

ieguldījums Tavā nākotnē!

Ziņojums par Latvijas normatīvajiem dokumentiem izglītības jomā

Autors: A.Līce

Šis materiāls ir veidots ar Eiropas Sociālā fonda un Latvijas valsts finansiālu atbalstu, projekta „LDDK administratīvās kapacitātes stiprināšana reģionos” (id.Nr.1DP/1.5.2.2.1./08/IPIA/SIF/002/02) ietvaros. 85% no projekta finansē Eiropas Savienība ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību un 15% - Latvijas valsts ar Sabiedrības integrācijas fonda starpniecību.

Rīgā, 2012

Saīsinājumi un apzīmējumi

AIKNC – Augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas centrs

CEDEFOP – European Centre for the Development of Vocational Training (Eiropas Savienības profesionālās izglītības attīstības aģentūra)

EKI – Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra

EM – Ekonomikas ministrija

ES – Eiropas Savienība

ESF – Eiropas Sociālais fonds

IKP – iekšzemes kopprodukts

IKVD – Izglītības kvalitātes valsts dienests

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija

LBAS – Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība

LDDK – Latvijas Darba devēju konfederācija

LM – Labklājības ministrija

MK – Ministru kabinets

MVU – mazie un vidējie uzņēmumi

NEP – Nozaru ekspertu padome

NRP – Nacionālā reformu programma

NTSP – Nacionālā trīspusējās sadarbības padome

PII – profesionālā izglītības iestāde

PIKC – profesionālās izglītības kompetences centrs

PINTSA – Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome

UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (Apvienoto nāciju izglītības, pētniecības un kultūras organizācija)

VB – valsts budžeta

VIAA – Valsts izglītības attīstības aģentūra

VISC – Valsts izglītības satura centrs

VSS – Valsts sekretāru sanāksme

Satura rādītājs

Saīsinājumi un apzīmējumi.....	2
Satura rādītājs	3
1. Ievads.....	5
2. Analīze	6
2.1. Latvijas izglītības sistēmas vispārīgs apraksts.....	6
2.2. Būtiskākie izglītību regulējošie normatīvie akti un politikas plānošanas dokumenti	6
Izglītības likums	6
Vispārējās izglītības likums	6
Profesionālās izglītības likums	7
Augstskolu likums.....	7
Zinātniskās darbības likums.....	7
Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam.....	7
Mūžizglītības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam.....	9
Konceptija „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā”	10
2.3. Darba devēju kompetence izglītības politikas veidošanā.....	12
Darba devēju organizāciju un to apvienību likums	12
Profesionālās izglītības likums	13
Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomes nolikums	14
Nozaru ekspertu padomes	15
2.4. Pārskata periodā sagatavotie atzinumi	16
MK 2000.gada 15.augusta noteikumi Nr.276 „Mācību prakses organizēšanas kārtība”	16
2010.gada 18.maija MK noteikumi Nr.461 „Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību”	19
2008.gada 11.novembra MK noteikumi Nr.939 "Noteikumi par darbības programmas "Infrastruktūra un pakalpojumi" papildinājuma 3.1.1.1.aktivitāti "Mācību aprīkojuma modernizācija un infrastruktūras uzlabošana profesinālās izglītības programmu īstenošanai"	20

MK noteikumu projekts par darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājuma 3.1.1.1.aktivitātes „Mācību aprīkojuma modernizācija un infrastruktūras uzlabošana profesionālās izglītības programmu īstenošanai” otro projektu iesniegumu atlases kārtu	21
2011.gada 22.februāra MK noteikumi Nr.148 „Profesionālās izglītības kompetences centra statusa piešķiršanas un anulēšanas kārtība”	22
2007.gada 2.oktobra MK noteikumi Nr.655 „Noteikumi par profesionālās izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu uz vienu izglītojamo”	25
2009.gada 28.jūlija MK noteikumi Nr.836 „Pedagogu darba samaksas noteikumi”	26
2012.gada 10.janvāra MK noteikumi Nr.36 „Iepriekšējā izglītībā un profesionālā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas noteikumi”	27
Koncepcija par pastāvošo augstākās izglītības institūcijām piemēroto tiešo nodokļu tiesisko regulējumu un finansēšanas kārtību	28
Augstskolu, koledžu un studiju virzienu akreditācijas noteikumi.....	30
Priekšlikumi koledžu attīstībai	33
2.5. Būtiskākie Eiropas Savienības profesionālo izglītību nosakošie normatīvie akti, politikas plānošanas dokumenti un pozīcijas	34
ES 2020	34
HORIZON 2020.....	35
CEFEFOP pētījums „Prasmju pieprasījums un piedāvājums Eiropā līdz 2020.gadam”	36
BusinessEurope pozīcijas	37
3. Secinājumi un rekomendācijas	41
4. Izmantoto avotu saraksts	44
Publikācijas, normatīvie akti, politikas plānošanas dokumenti.....	44
Interneta vietnes	45

1. Ievads

Šī ziņojuma mērķis ir:

- Veicināt darba devēju apvienošanu, lai stiprinātu sociālo dialogu sociāli ekonomiskajos jautājumos sarunās ar arodbiedrībām, valsts un pašvaldību iestādēm, kā arī attīstītu organizētās pilsoniskās sabiedrības līdzdalību publiskās pārvaldes un lēmumu pieņemšanas procesos.
- Paaugstināt sociālo partneru kapacitāti dalībai uzņēmējdarbību ietekmējošas rīcībpolitikas un regulējuma izstrādē reģionālā, nacionālā, ES un starptautiskā līmenī.
- Izstrādāt un pārstāvēt vienotu darba devēju pozīciju darba devējus interesējošos jautājumos.

Lai sasniegtu augstākminēto mērķi, LDDK organizē normatīvo aktu ekspertīzes veikšanu izglītībā, paužot darba devēju viedokli par jau sagatavotiem normatīviem aktiem, bet arī piedaloties darba grupās, semināros, konferencēs, kā arī piedaloties un organizējot projektus un veidojot sadarbību ar partneriem.

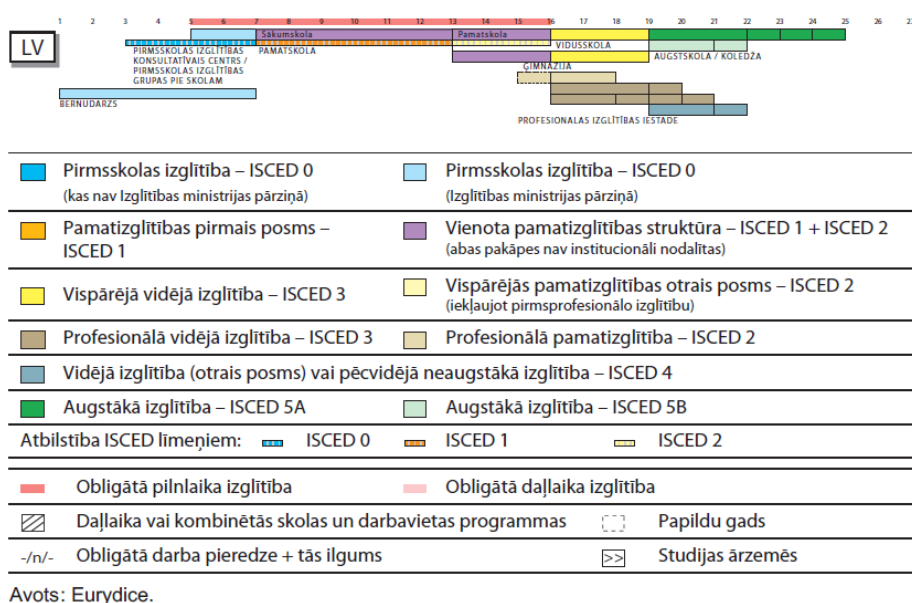
Ziņojumā aprakstīta galvenā informācija par Latvijas izglītības sistēmu un to reglamentējošiem normatīvajiem aktiem, darba devēju loma izglītībā, galvenie LDDK sniegtie atzinumi par normatīvajiem aktiem un politikas plānošanas dokumentiem pārskata periodā 2011.gada jūlijs – 2012.gada janvāris, kā arī sniegts ieskats darba devējiem būtiskākajos ES normatīvajos aktos, politikas plānošanas dokumentos un pozīciju publikācijās par izglītības jomu.

2. Analīze

Konkrēto jomu regulējošie reģionālā, nacionālā un starptautiskā līmeņa normatīvie akti un politikas plānošanas dokumenti un to izvērtējums, identificējot darba devēju iespējas un ierobežojumus uzņēmējdarbības aktivitātes un nodarbinātības veicināšanai.

2.1. Latvijas izglītības sistēma

1.attēls. Latvijas izglītības sistēma. Avots: Eurydice, 2010, 28.

2.2. Būtiskākie izglītību regulējošie normatīvie akti un politikas plānošanas dokumenti

Izglītības likums

Izglītības likums nosaka pamata izglītības sistēmas regulējumu, kas attiecas uz visiem izglītības veidiem, piemēram, tiesības uz izglītību un atšķirīgas attieksmes aizliegumu, izglītības pakāpes, izglītības veidus un ieguves formas, izglītības dokumentus un ārvalstīs izsniegto izglītības dokumentu atzīšanu Latvijā, kā arī apraksta izglītības sistēmas organizāciju un iesaistīto institūciju un personu kompetences un atbildības.

Vispārējās izglītības likums

Šā likuma mērķis ir reglamentēt valsts, pašvaldību izglītības iestāžu un citu vispārējās izglītības īstenošanas procesā iesaistīto personu darbību, noteikt to tiesības un pienākumus, kā arī radīt apstākļus radošas, vispusīgi izglītotas

personības veidošanai, izglītojamo nepārtrauktai izglītības turpināšanai, profesijas apguvei, patstāvīgai orientācijai sabiedriskajā un valsts dzīvē. (2.pants)

Profesionālās izglītības likums

Profesionālās izglītības likums nodrošina valsts profesionālās izglītības politikas īstenošanu un profesionālās izglītības sistēmas darbību, vadību un attīstību. Tas nosaka iespējas iegūt profesionālo kvalifikāciju, profesionālās izglītības pakāpes, profesionālās kvalifikācijas līmeņus, to ieguvei nepieciešamo izglītību, profesionālā izglītībā un profesionālās kvalifikācijas iesaistīto personu kompetenci, kā arī nodrošina Latvijas profesionālās izglītības un profesionālās kvalifikācijas salīdzināmību ar ārvalstīs iegūstamo profesionālo izglītību un profesionālo kvalifikāciju, radot iespējas izglītojamajiem turpināt izglītību ārvalstīs un konkurēt starptautiskajā darba tirgū.

Augstskolu likums

Likums reglamentē augstskolu un valsts institūciju sadarbību, lai saskaņotu augstskolu autonomiju ar sabiedrības un valsts interesēm (likuma 2.pants).

Zinātniskās darbības likums

Likums nosaka zinātnes un augstākās izglītības vienotību, zinātnieku tiesības, atbildību, neatkarību un akadēmisko brīvību, profesionālās un sociālās garantijas, valsts institūciju kompetenci un saistības zinātniskās darbības nodrošināšanā (likuma 2.pants).

Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam

Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013. gadam tika apstiprinātas 2006.gada septembrī. Ņemot vērā Eiropas un nacionālajos politikas dokumentos noteiktās sabiedrības un izglītības attīstības vadlīnijas un iepriekšējās Izglītības attīstības koncepcijas 2002.–2005.gadam īstenošanas rezultātus, kā arī izglītībā ieinteresēto pušu ieteikumus, tās izvirza galvenos rīcības virzienus septiņu gadu laika periodam. Pamatnostādnēs īpaša uzmanība ir veltīta pirmsskolas un pamatizglītības kvalitātei, **profesionālās izglītības modernizācijai**, augstākās izglītības konkurētspējas paaugstināšanai, pedagogu darba kvalitātes uzlabošanai un mūžizglītības ieviešanai. Galvenie mērķi:

1. Paaugstināt izglītojamo vispārējo zināšanu, vērtībuzglītības un dzīvesprasmju apguves kvalitāti.
2. **Nodrošināt tautsaimniecības attīstības vajadzībām atbilstošu izglītības piedāvājumu.**
3. Paplašināt izglītības iespējas dažādām iedzīvotāju grupām visos reģionos.
4. Stiprināt izglītības kvalitātes nodrošināšanas un vadības kapacitāti.

2.mērķa sasniegšanai tika izvirzīti šādi rīcības virzieni:

- karjeras izglītības pilnveide jauniešu motivētas un apzinātas tālākās izglītības iegūšanai un savas karjeras veidošanai;
- profesionālās izglītības sistēmas modernizācija un prestiža paaugstināšana;
- augstākās izglītības konkurētspējas uzlabošana;
- zinātnes un pētniecības lomas palielināšana augstskolās;
- darba tirgum atbilstošu praktisko iemaņu apguvei un mācību procesa nodrošināšanai nepieciešamās mācību un studiju materiālās bāzes pilnveide.

Tāpat arī tika plānots attīstīt profesionāli orientētas pieaugušo un neformālās izglītības sistēmu, kā arī uzlabot pedagogu tālākizglītības sistēmu un nodrošināt Pedagogu darba kvalitātes novērtēšanas un atbilstošas darba samaksas sistēmas.

Mērķu sasniegšanai tika paredzēti ambiciozi rezultatīvie rādītāji par finanšu ieguldījumiem. Pamatnostādņu uzdevumi prioritārā secībā 2007.gadā, kopā tam paredzot 57 miljonus latu, bija:

- ieviest un apmaksāt skolotāja palīga pedagoģisko darbu, atbalsta nodrošināšanai skolēniem (1.-6.kl.) ar mācīšanās grūtībām – 7,6922 miljoni latu;
- uzlabot profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu sociālos apstākļus, palielinot stipendijas no 2007.-2010.g. vidēji līdz 20 latiem mēnesī; no 2011.-2013.g. līdz 40 latiem, kopā 2007.gadam 4,3611 miljoni;
- sagatavot struktūras modeli studiju programmu sadalījumam atbilstoši lauksaimniecības vajadzībām un nodrošināt tā īstenošanu augstākajā izglītībā (veicināta doktorantūras attīstība – vismaz 200 jaunas maģistra studiju vietas gadā, vismaz 100 jaunas doktora studiju vietas gadā; vismaz par 300 studiju vietām gadā palielināts vietu skaits dabaszinātņu, inženierzinātņu, medicīnas un vides zinātņu jomās. Nodrošināts stipendiju fonda pieaugums vismaz par 5% gadā) – 20 miljonu latu.
- nodrošināt nepārtrauktu valsts investīciju piesaisti izglītības iestāžu sakārtošanā un modernizēšanā – 16,952 miljoni latu.

Finanšu krīzes ietekmē, kā arī prioritāšu maiņas dēļ pamatnostādnes zaudēja savu aktualitāti, tādēļ to darbības laiks tika saīsināts un plānota jaunu pamatnostādņu izstrāde. 2011.gada 10.maijā MK tika atbalstīti pamatnostādņu grozījumi, ar kuriem tika noteikts jauns nākošā perioda pamatnostādņu izstrādāšanas termiņš: „Izglītības un zinātnes ministrija sagatavo Izglītības attīstības pamatnostādņu 2012.–2015.gadam projektu un iesniedz to Ministru kabinetā”, kā arī noteikts jauns šo pamatnostādņu izvērtēšanas termiņš: „Izglītības un zinātnes ministrija gala novērtējumu par pamatnostādņu ieviešanu ietver Izglītības attīstības pamatnostādņu 2012.–2015.gadam projektā”¹.

¹ MK rīkojums Nr.185 (prot. Nr. 29 9.§) „Grozījumi Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2007.–2013.gadam”.

Mūžizglītības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam

Mūžizglītības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam tika apstiprinātas 2007.gada 23.februārī. Pamatnostādņu ilgtermiņa mērķis ir nodrošināt izglītību mūža garumā atbilstoši cilvēku interesēm, spējām un reģionu sociāli ekonomiskās attīstības vajadzībām.

Pamatnostādnēs noteiktais galvenais politikas rezultāts ir „**nodrošināts elastīgs un darba tirgus prasībām atbilstošs izglītības un apmācības piedāvājums un pieejamība**, kā arī lēmumu pieņemšanas koordinācijas uzlabošana”. Tiek noteikti arī precīzi rezultatīvie rādītāji attiecībā uz pieaugušo dalību izglītībā un apmācībā (paaugstināt līdz 12.3% līdz 2013.g.), personu bez vidējās izglītības vai profesionālās kvalifikācijas īpatsvars (samazināt līdz 14% 2013.g.), personu īpatsvars, kas pēc bezdarbnieku apmācībām iegūst darbu.

Pamatnostādņu īstenošanai netika paredzēti valsts budžeta līdzekļi, bet tika plānots izmantot struktūrfondu un ārvalstu finanšu līdzekļi.

Programma, "Rīcības programma "Mūžizglītības politikas pamatnostādņu 2007.-2013.gadam" ieviešanai 2008.-2010.gadam" tika apstiprināts 09.05.2008, tās darbības laiks noteikts līdz 31.12.2010.

Citu pasākumu starpā, programma paredz arī šādus pasākumus:

- **optimizēts profesionālās izglītības iestāžu tīkls un uzlabota tā materiāltehniskā bāze** (līdz 2012.g.);
- nodrošinātas **sociālo partneru tiesības piedalīties nacionālā līmenī lēmuma pieņemšanā par izglītības budžeta plānošanu**, kā arī pienākumi profesiju standartu un profesionālās sākotnējās izglītības programmu izstrādē un ieviešanā (līdz 2011.g., IZM atbildīgā, iesaistīta - PINTSA);
- pilnveidota darba tirgus prognozēšanas sistēma (līdz 2010.g., atbildīgā EM, iesaistīta LM un IZM); Pilnveidota darba tirgus analīžu un prognožu izmantošanas sistēma, lai nodrošinātu izglītības piedāvājumu (līdz 2010.g., atbildīgā IZM, iesaistīta PINTSA);
- nodrošināta neformālā veidā iegūto zināšanu, prasmju un kompetenču atzīšanas sistēmas darbība (līdz 2010.g.);
- nodrošināta 2.iespējas izglītības pieejamību, t.sk., profesionālās izglītības iestādēs;
- nodrošināta karjeras izglītība vispārējās, profesionālās un augstākās izglītības iestādēs (sākot ar 2010.g., atbildīga IZM).

Kā pamatnostādņu politikas rezultāts tika paredzēts arī politikas rezultāts „Nodrošināta visu līmeņu izglītības starpresoru koordinācija ministriju un sociālo partneru līmenī” ar vienīgo aktivitāti rezultāta sasniegšanai – darbojas PINTSA pamatnostādņu uzdevumu izpildes koordinēšanai.

Laika gaitā programmā tika veikti grozījumi atbilstoši valsts ekonomiskajai situācijai, pārskatot politikas rezultātu sasniegšanas rādītājus, kā arī pagarinot programmas darbības laiku līdz 2013.gadam.

2011.gada maijā tika sagatavots informatīvais ziņojums par pamatnostādņu īstenošanas gaitu 2009.un 2010.gadā (IZM, 2011), kurā tika secināts, ka:

- programmas uzdevumu īstenošanai 2010.gadā finansējums pieaudzis par 41%, salīdzinot ar 2009.gadu;
- Latvijas progress attiecībā uz pieaugušo dalību mūžizglītībā nav pietiekams, lai sasniegtu ES2020 mērķi 15%. Turklāt Latvijas sabiedrība ātri noveco, salīdzinot ar 1990.gadu Latvijā ir par 8.21% mazāk iedzīvotāju vecumā līdz 20 gadiem;
- pašvaldības nevienmērīgi piedalās pieaugušo izglītības nodrošināšanā iedzīvotājiem savā teritorijā. Piemēram, Zemgales reģions ziņo par astoņas reizes lielāku finanšu atbalstu pieaugušo izglītībai no pašvaldības budžeta, nekā Kurzemes reģions;
- vakarskolas piedāvā 2.iespējas izglītību pieaugušajiem, tomēr izglītības iestāžu optimizācijas rezultātā to īpatsvars ir samazinājies straujāk, nekā vispārējās izglītības iestāžu īpatsvars (attiecīgi par 2% un 8%);
- nepieciešams nodrošināt elastīgāku pāreju starp izglītības veidiem un pakāpēm, kā arī informācijas, padomu un individuālo karjeras konsultāciju pieejamību, lai aktīvāk iesaistītu pieaugušos formālajā izglītības procesā;
- ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu, prasmju un kompetences atzīšanas sistēmas attīstība ir būtisks elements, kas ietekmē atbalstu sociālajam riskam pakļautajām personām un veicina studiju moduļu sistēmas ieviešanu augstākajā izglītībā.

Kopumā, pamatnostādnēs paredzētie pasākumi atbilst darba devēju prioritātēm, kā arī daudzi no tiem ir iestrādāti turpmāk izstrādātajos un apstiprinātajos politikas plānošanas dokumentos. Tomēr tendence rāda, ka pasākumu īstenošana atpaliek no nospraustajiem mērķiem, atsevišķi pasākumi neiek īstenoti vispār, kā arī reāli veiktās darbības minimālā veidā ietekmē noteikto rezultatīvo rādītāju sasniegšanu.

Koncepcija „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā”

Koncepcija tika apstiprināta ar 2009.gada 16.septembra MK rīkojumu Nr.629. Koncepcijas izstrādes mērķis ir noteikt risinājumus pamata problēmjautājumiem profesionālās izglītības politikas īstenošanā un panākt valsts un sociālo partneru vienošanos par attiecīgā problēmjautājuma risinājuma variantu pirms jauna Profesionālās izglītības likumprojekta izstrādes. Koncepcijā ir izvērtēta situācija attiecībā uz profesionālās izglītības un profesionālās kvalifikācijas ieguves pieejamību, izglītības programmu izstrādes kārtību, prasībām vidējās izglītības ieguvei un izglītības turpināšanas iespējām augstākās izglītības pakāpē. Īpaša vērība ir pievērsta profesionālās izglītības ieguves iespēju nodrošināšanai pieaugušajiem un darba devēju un profesionālo organizāciju līdzdalībai profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā. Koncepcijā piedāvātie problēmu risinājumi attiecas uz principiāli jauniem profesionālās izglītības attīstības virzieniem, kuri paredz būtiskas

izmaiņas profesionālās izglītības sistēmā un līdz šim nav bijuši atspoguļoti normatīvajos aktos.

Rīkojumā, ar kuru apstiprināta koncepcija, arī noteikts jauna Profesionālās izglītības likumprojekta izstrādes termiņš (pēc grozījuma, ar kuru tas atlikts uz vēlāku laiku) – 2012.gada 1.augusts. Termiņa atlikšanas iemesls ir – sākumā pabeigt īstenot notiekošās profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas reformas, kā arī īstenot daļu no profesionālās izglītības satura pārstrukturizācijas projekta, lai likumprojekts būtu saskaņā ar projekta sākotnējiem rezultātiem.

Koncepcija piedāvā risinājumus profesionālās izglītības pievilcības paplašināšanai, tostarp:

- **Pilnveidot profesionālās izglītības veidu un programmu iedalījumu**, lai nodrošinātu izglītības procesu mūža garumā un profesionālās izglītības ieguves elastīgumu atbilstoši mainīgām vajadzībām iegūt zināšanas un prasmes un atbilstoši darba tirgus prasībām.

- **Pilnveidot nacionālo kvalifikāciju sistēmu**, piesaistot Latvijas piecu līmeņu profesionālo kvalifikāciju sistēmu Eiropas astoņu līmeņu ietvarstruktūrai, pārredzami norādot kvalifikācijas līmeņu atbilstību saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes ieteikumu par Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izveidošanu mūžizglītībai. Ietvarstruktūras līmeņi ļauj veidot nozarē kvalifikāciju struktūras, kas ietver sākotnējās profesionālās kvalifikācijas (pamatprofesiju kvalifikācijas) un speciālista profesionālās kvalifikācijas (specializāciju kvalifikācijas). Lai noteiktu nozarei nepieciešamās pamatprofesijas, profesionālās izglītības satura pārstrukturizācijas projekta ievaros tiks veikta nozares procesu izpēte, kompetenču un prasmju analīze. Atbilstoši noteiktajām pamatprofesijām un specializācijām attiecīgi tiks noteiktas sākotnējās profesionālās kvalifikācijas un speciālista profesionālās kvalifikācijas, kā arī attiecīgie pamatprofesiju standarti un specializāciju kvalifikācijas pamatprasības.

- **Veikt profesionālās izglītības iestāžu diferenciaciju**. Lai paaugstinātu profesionālās izglītības iestāžu prestižu un piesaistītu augstas kvalifikācijas pedagogus un uzņēmumu speciālistus, izglītības iestādēm, kuras īsteno ietvarstruktūras **ceturtajam līmenim** atbilstošas profesionālās izglītības programmas, kurām ir izglītības kvalitātes prasībām atbilstošs mācību telpu un materiāli tehniskā aprīkojuma nodrošinājums, mūsdienu prasībām atbilstošas dienesta viesnīcas un sporta bāzes, nepieciešams paredzēt atšķirības pedagoģu kvalifikācijā un atalgojumā, salīdzinot ar citām profesionālās izglītības iestādēm. Lai līdzsvarotu vispārējās vidējās izglītības un profesionālās vidējās izglītības ieguves nosacījumus, MK rīkojumā atbalstīts 2.variants – izveidot divpakāpju profesionālo izglītību:

- o 1.pakāpes profesionālās vidējās izglītības ieguves ilgums ir 3 gadi pēc pamatizglītības ieguves. 3.mācību gada noslēgumā audzēkņi kārto profesionālās kvalifikācijas eksāmenu un saņem 1.pakāpes profesionālo vidējo izglītību un 3.līmeņa profesionālo sākotnējo izglītību apliecinošu dokumentu. 1.pakāpes profesionālās vidējās izglītības programmas apguve nedod tiesības turpināt izglītību augstākās izglītības programmās;

- 2.pakāpes profesionālās vidējās izglītības ieguves ilgums ir viens–divi gadi pēc pirmās pakāpes profesionālās vidējās izglītības ieguves vai 4.gadi pēc pamatizglītības ieguves. Programmas apguves noslēgumā audzēkņi kārtā centralizētos eksāmenus vispārizglītojošajos mācību priekšmetos un profesionālās kvalifikācijas eksāmenu, saņemot dokumentu, kas apliecina 2.pakāpes profesionālās vidējās izglītības un ietvarstruktūras 4.līmenim atbilstošas sākotnējās profesionālās kvalifikācijas ieguvi.

- **Nostiprināt sociālo partneru un profesionālo organizāciju līdzdalību izglītības valsts politikas izstrādē un īstenošanā nacionālā, reģionālā un nozaru līmenī**, tostarp PINTSA pārveidojot par INTSA un izveidojot NEP, kas noteiktu darba tirgus prasības profesionālās izglītības programmu izstrādei, koordinētu komercsabiedrību sadarbību ar izglītības iestādēm profesionālās izglītības programmu īstenošanas jautājumos, arī mācību un kvalifikācijas prakšu organizēšanā, kā arī piedalītos profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanas pasākumos.

- **Noteikt valsts institūciju, sociālo partneru un profesionālo organizāciju līdzdalību un atbildību formālajā un neformālajā izglītībā**. Attiecībā uz izglītības programmu izstrādi, MK rīkojumā apstiprināja šādu modeli:

- Izglītības iestāde izstrādā formālās izglītības programmu, ievērojot:
 - 1) sākotnējā profesionālajā izglītībā – MK noteiktu valsts profesionālās izglītības standartu un pamatprofesijas standartu;
 - 2) profesionālās ievirzes izglītībā – MK noteiktu valsts profesionālās ievirzes izglītības standartu;
 - 3) profesionālajā apmācībā – NEP izstrādātas un apakšpadomes saskaņotas attiecīgajai profesijai atbilstošas speciālista kvalifikācijas pamatprasības.

Koncepcija tika izstrādāta sadarbībā ar sociālajiem partneriem un ir sociālo partneru atbalstīta. LDDK ir ieinteresēta, ka turpmākās profesionālās izglītības reformas notiek saskaņā ar koncepcijā paustajām idejām un paredzētajiem pasākumiem.

Ja profesionālās izglītības reforma tiktu īstenota saskaņā ar koncepciju, tas nodrošinātu profesionālās izglītības kvalitātes un pievilcības uzlabošanu, kas savukārt ilgtermiņā nodrošinātu darba devējus ar vidējās kvalifikācijas speciālistiem, pēc kuriem jau šobrīd jūtams trūkums vairākās valstij ekonomiski svarīgās tautsaimniecības nozarēs, it īpaši ražošanas nozarēs.

2.3. Darba devēju kompetence izglītības politikas veidošanā

Darba devēju organizāciju un to apvienību likums

Šī likuma mērķis ir noteikt darba devēju organizāciju tiesisko statusu un sistēmu, kā arī tiesības un pienākumus attiecībā ar arodbiedrībām, valsts un pašvaldību institūcijām. Šīs tiesības ir svarīgi ņemt vērā, arī strādājot ar izglītības un nodarbinātības jautājumiem. Piemēram, darba devēju organizācijām un to apvienībām ir **tiesības**:

- **pieprasīt un saņemt** no valsts un pašvaldību institūcijām savu funkciju veikšanai un mērķu sasniegšanai **nepieciešamo informāciju**, ja normatīvajos aktos nav noteikti ierobežojumi tās izsniegšanai;
- **piedalīties valsts un pašvaldību institūciju izveidoto komisiju, darba grupu un konsultatīvo padomju darbā** un savas kompetences ietvaros **sniegt atzinumus** par risināmajiem jautājumiem;
- **būt klāt un izteikt priekšlikumus valsts un pašvaldību institūciju atklātās sēdēs**, kad tiek izskatīti jautājumi, kas skar darba devēju organizāciju un to apvienību funkcijas.

Tāpat arī tām ir **pienākums** savas kompetences ietvaros **pēc valsts un pašvaldību institūciju pieprasījuma sniegt atzinumus** par normatīvo aktu projektiem, kā arī citiem jautājumiem, kas skar attiecīgo darba devēju organizāciju vai to apvienību funkcijas.

Lai nodrošinātu darba devēju balss dzirdēšanu nacionālā līmenī, **ļoti būtiska ir atbilstošas pārstāvniecības organizēšana, lai paustu vienotu darba devēju viedokli**, un dažādu jautājumu risināšana atbilstošā līmenī. Tieši ar tādu mērķi tika izveidota LDDK 1993.gadā - pārstāvēt Latvijas darba devējus valsts un starptautiskā līmenī, kā arī sarunās ar arodbiedrībām. Vienlaikus (1993.gada 19.oktobrī) MK arī akceptēja koncepciju par trīspusējās sadarbības veidošanas pamatprincipiem un nepieciešamību Latvijā. Attiecīgi 1993. gada 28. decembrī darbu uzsāka Latvijas Trīspusējā darba devēju, valsts un arodbiedrību konsultatīvā padome².

Lai stiprinātu darba devēju pārstāvniecību un trīspusēju sociālo dialogu Latvijas reģionos, LDDK īsteno projektu „LDDK administratīvās kapacitātes stiprināšana reģionos” (Nr. 1DP/1.5.2.2.1./08/IPIA/SIF/002/02)³.

Profesionālās izglītības likums

Profesionālās izglītības likums nodrošina valsts profesionālās izglītības politikas īstenošanu un profesionālās izglītības sistēmas darbību, vadību un attīstību. Likums nosaka arī **darba devēju kompetenci** profesionālajā izglītībā – veicināt profesionālās izglītības attīstību. Darba devējiem ir tiesības:

- piedalīties konceptuālu jautājumu un normatīvo aktu projektu izstrādē profesionālās izglītības jomā, profesionālās izglītības stratēģijas un politikas veidošanā un īstenošanā, valsts pieprasījuma un nozaru attīstības virzienu plānošanā;
- sadarbībā ar valsts un pašvaldību institūcijām veikt darba tirgus izpēti un profesionālās izglītības attīstības virzienu plānošanu;
- piedalīties profesiju standartu un izglītības programmu izstrādē, profesionālās izglītības īstenošanā, izglītojamajiem nodrošinot nepieciešamos darba apstākļus mācību prakses vietās, kā arī piedalīties profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā un vērtēšanā;
- piedalīties dažādu profesionālās izglītības attīstību veicinošu institūciju darbā.

² Saskaņā ar informāciju LDDK un LBAS mājas lapās

³ Sīkāka informācija pieejama <http://lddk.lv/index.php?c=255>

Darba devēji šīs tiesības var realizējot caur dalību organizācijās (nozaru darba devēju asociācijās, LDDK) vai darba grupās, komitejās (piemēram, PINTSA).

Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomes nolikums

PINTSA ir Nacionālajai trīspusējās sadarbības padomes (NTSP) institucionālās sistēmas sastāvdaļa. NTSP nacionālā līmenī koordinē un organizē trīspusējo sociālo dialogu starp darba devēju organizācijām, valsts institūcijām un arodbiedrībām, lai saskaņotu šo organizāciju intereses sociālajos un ekonomiskajos jautājumos, tādejādi garantējot sociālo stabilitāti valstī. PINTSA, savukārt, ir izveidota, lai sekmētu valsts, darba devēju un darbinieku (arodbiedrību) organizāciju (turpmāk – dalībpušu) sadarbību cilvēkresursu attīstības, izglītības un nodarbinātības valsts politikas un stratēģijas izstrādes un īstenošanas jomā.

Nolikums nosaka PINTSA uzdevumus, tiesības un darbības organizēšanas kārtību. Lai nodrošinātu pilnvērtīgu PINTSA darbu, jāņem vērā, ka PINTSA ir pilnvarota:

- „izskatīt valsts attīstības plānu, koncepciju, normatīvo aktu projektus izglītības, cilvēkresursu attīstības un nodarbinātības jomā un iesniegt priekšlikumus to pilnveidei;
- **izvērtēt priekšlikumus un sniegt ieteikumus** valsts un citām institūcijām, kas saistītas ar cilvēkresursu attīstību, izglītību un nodarbinātību:
 - o par **valsts budžeta līdzekļu efektīvu izlietojumu** izglītības un cilvēkresursu attīstībai, nodarbinātības veicināšanai;
 - o par sadarbības līgumiem un projektiem ar Eiropas Savienības un citu valstu institūcijām cilvēkresursu attīstības un nodarbinātības jomā;
 - o par no valsts budžeta finansēto izglītojamo skaitu profesionālajā izglītībā valstī kopumā un katrā reģionā;
 - o par izmaiņām profesionālās izglītības iestāžu, mācību un eksaminācijas centru un citu ar profesionālās izglītības īstenošanu saistītu institūciju tīklu struktūrā;
 - o par profesiju standartu izstrādi un aktualizāciju, par to saistību ar izglītības programmām;
 - o par karjeras izglītības un profesionālās orientācijas organizāciju;
 - o par profesionālās tālākizglītības organizāciju mūžizglītības ietvaros;
- koordinēt Reģionālo profesionālās izglītības un nodarbinātības padomju darbību;
- koordinēt Nozaru ekspertu padomju izveidi un darbību;
- veikt citus NTSP un normatīvajos aktos noteiktos uzdevumus, kas attiecas uz profesionālo izglītību, cilvēkresursu attīstību un nodarbinātību.”

Attiecīgi visām pusēm jānodrošina, lai PINTSA regulāro sēžu darba kārtībā parādītos atbilstoši jautājumi, kā arī iesaistītajām pusēm būtu iespējams jautājumus aplūkot konceptuāli, kopīgi vienojoties par vēlamajiem risinājumiem, lai šo viedokli būtu iespējams izmantot turpmākajā nozares politikas plānošanas gaitā.

Saskaņā ar darba devēju pārstāvju novērojumiem par PINTSA darbību 2010.-2011.gadā, tika secināts, ka PINTSA darba kārtībā ir tendence iekļaut daudzus informatīvus jautājumus, savukārt konceptuālas diskusijas, kurās tiktu sniegti reāli PINTSA priekšlikumi izglītības attīstībai un nodarbinātības veicināšanai, ir salīdzinoši ierobežotā skaitā, kā arī šādi jautājumi netiek pietiekami sagatavoti no IZM puses. LDDK ir nosūtīja savus priekšlikumus PINTSA darba organizācijas uzlabošanai, kā arī rosināja diskusiju par šiem jautājumiem iekš PINTSA. Lai nodrošinātu darba devēju ieguldījumu PINTSA un lai paustu viedokli, LDDK organizēja sagatavošanās tikšanās ar darba devēju pārstāvjiem PINTSA pirms kārtējam sēdēm, lai iepriekš pārrunātu apspriežamos jautājumus un vienotos par kopīgu nostāju.

Nozaru ekspertu padomes

NEP tika izveidoti projekta „Nozaru kvalifikācijas sistēmas izveide un profesionālās izglītības efektivitātes un kvalitātes paaugstināšana”⁴ ietvaros 2011.gada sākumā. Projekta **mērķis** ir izveidot pastāvīgi strādājošu, kvalitatīvu un **nozaru attīstības vajadzībām atbilstošu** profesionālās izglītības satura nodrošināšanas sistēmu. Projektu koordinē VIAA, sadarbības partneri ir: VISC, IKVD, LDDK, LBAS.

Ir izveidodas 12 NEP:

- Ķīmiskās rūpniecības un tās saskarnozaru NEP;
- Kokrūpniecības, mežsaimniecības un kokapstrādes NEP;
- Enerģētikas NEP;
- Pārtikas rūpniecības un lauksaimniecības NEP;
- Būvniecības NEP;
- Tūrisma un skaistumkopšanas NEP;
- Metālapstrādes, mašīnbūves un mašīnzinību NEP;
- Tekstilizstrādājumu, apģērhu, ādas un ādas izstrādājumu ražošanas nozres NEP;
- Poligrāfijas un izdevējdarbības, papīra un papīra izstrādājumu ražošanas, datorizaina NEP;
- Transporta un loģistikas NEP;
- Uzņēmējdarbības, finanšu, grāmatvedības, administrēšanas NEP;
- Elektronisko un optisko iekārtu ražošanas NEP.

NEP ir trīspusējas, to sastāvā ietilpst darba devēju pārstāvji (nozaru darba devēju organizāciju, uzņēmumu pārstāvji), arodbiedrību pārstāvji un valsts pārstāvji (nozares ministrijas, piem., IZM, vai tās padotībā esošas iestādes, piem., VISC pārstāvji).

NEP **mērķis** ir **kompleksi risināt visus attiecīgās nozares cilvēkresursu nodrošinājuma un nodarbinātības jautājumus**, sākot ar profesionālo pamatzglītību un beidzot ar augstāko izglītību, sākot ar formālo sākotnējo

⁴ Vairāk informācijas šeit: <http://lddk.lv/index.php?p=1562>

profesionālo izglītību un beidzot ar pieaugušo tālākizglītību, un **definēt pasūtījumu izglītības sistēmai**.

Līdz ar NEP izveidošanu, LDDK normatīvo aktu atzinumu veidošanā, īpaši attiecībā uz profesionālo izglītību, sācis iesaistīt NEP esošos darba devēju pārstāvjus vai pat visus NEP, tādā veidā veidojot kopīgus atzinumus ar LBAS.

2.4. Pārskata periodā sagatavotie atzinumi

MK 2000.gada 15.augusta noteikumi Nr.276 „Mācību prakses organizēšanas kārtība”

Šie noteikumi nosaka kārtību, kādā organizējama profesionālās izglītības iestāžu izglītojamo mācību prakse uzņēmumā (uzņēmēj sabiedrībā), organizācijā, pie amata meistara vai viņam pielīdzinātas personas, kurai ir Latvijas Amatniecības kameras izsniegta atļauja. Prakses vieta var būt arī profesionālās izglītības iestāde, kurā praktikants apgūst profesionālās izglītības programmu.

Tā kā Profesionālās izglītības likums nosaka, ka:

- 29.panta 3.daļā „Ministru kabinets apstiprina profesionālo kvalifikāciju sarakstu, kuras iegūstot kārtojami centralizētie profesionālās kvalifikācijas eksāmeni” un
- 31.panta 6.daļā „Izglītojamais var apdrošināt pret nelaimes gadījumiem mācību prakses laikā. Ministru kabinets nosaka profesionālās kvalifikācijas, kuras iegūstot izglītojamie obligāti apdrošināmi pret nelaimes gadījumiem mācību prakses laikā, kā arī apdrošinājuma summas minimālo apmēru. Ar apdrošināšanu saistītos izdevumus sedz izglītības iestāde, kurā izglītojamais apgūst attiecīgo izglītības programmu.”,

IZM nolēma šos MK noteikumus papildināt ar audzēkņu apdrošināšanas kārtību, tādējādi mainot tos uz „Mācību prakses organizēšanas un izglītojamo apdrošināšanas kārtību”.

LDDK savā atzinumā pauda stingru pārliecību, ka nepieciešams apdrošināt visus audzēkņus vismaz sākotnējā profesionālajā izglītībā, nevis tikai atsevišķās kvalifikācijās, jo:

- darba drošības un veselības problēmu riski pastāv ikvienā kvalifikācijā, ikvienā darba vietā. Nav iespējams pilnīgi objektīvi noteikt atsevišķu kvalifikāciju sarakstu, kurā būtu paaugstināta riska pakāpe un vienlaikus apgalvot, ka pārējās kvalifikācijās nepastāv nekādi riski. Darba drošības riski ir saistīti ne tikai ar kvalifikāciju, bet arī ar ļoti daudziem citiem faktoriem;
- kā liecina LDDK, „Inspecta Prevention” un „TNS Latvia” veiktā pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2009-2010” rezultāti, viena no lielākajām riska grupām no darba drošības viedokļa ir jaunieši vecumā no 18 līdz 24 gadiem. Viņi biežāk nekā citu vecuma grupu nodarbinātie uzskata, ka darba drošības noteikumi un prasības uz viņiem neattiecas un tām nepievērš pietiekami lielu uzmanību;

- tas vienkāršotu apdrošināšanas veikšanas kārtību. Kvalifikāciju saraksts, ņemot vērā biežos Profesiju klasifikatora⁵ grozījumus, tiek regulāri mainīts, līdz ar to noteikumu projekta pielikums var ātri zaudēt aktualitāti.
- tas neradītu lielas papildu izmaksas. Saskaņā ar IZM aprēķinu un mutiski pausto viedokli LDDK 13.janvāra sanāsmē, visu audzēkņu apdrošināšana izmaksātu papildu 15 000 LVL.

Attiecīgi tika lūgts izdarīt nepieciešamos grozījumus Profesionālās izglītības likumā. Ar šādu prasību LDDK vērsās arī pie Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas. Tam ir saņemts konceptuāls atbalsts no Saeimas komisijas, taču IZM atbildes vēstulē norādīja ka „ministrija atkārtoti izvērtēs Jūsu priekšlikumu par profesionālās izglītība iestāžu audzēkņu apdrošināšanu mācību prakses laikā, gatavojot turpmākos grozījumus Profesionālās izglītības likumā”.

Līdz tam, LDDK saskaņoja MK noteikumos piedāvāto profesionālās kvalifikācijas sarakst, lūdzot to papildināt ar nozaru ekspertu padomju nosauktām papildu kvalifikācijām, kurās būtu veicama profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu apdrošināšana.

Tāpat arī LDDK atzinumā papildus norādīja šādus priekšlikumus:

1. Nodrošināt, ka visos normatīvajos aktos tiek lietota vienota terminoloģija attiecībā uz mācību praksi. Profesionālās izglītības likumā, Mācību prakšu organizēšanas kārtībā tiek lietots terminu „mācību prakse”. IZM iekšējos noteikumos par mācību programmu veidošanu, programmu veidlapās, Noteikumos par valsts profesionālās izglītības vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu – „kvalifikācijas prakse”.

2. Tā kā mācību prakse ietilpst profesionālās izglītības programmas „kontaktstundās” (tajā neietilpst tikai patstāvīgais darbs), uz to attiecas mācību stundu garuma (40 – 45 min.) un skaita ierobežojums dienā. Attiecīgi jāprecizē normatīvos aktus, lai mācību prakses organizācija tiktu drīzāk pielīdzināta normālai darba dienai, nevis teorētiskām nodarbībām izglītības iestādē.

3. Jānodrošina, ka ārsta apstipriņoša izziņa par jaunieša veselības stāvokli būtu obligāta prasība, stājoties profesionālās izglītības iestādē. Attiecīgi jāpilnveido profesionālo izglītību reglamentējošo normatīvo bāzi, kā pagaidu risinājumu – jāprecizē IZM 2007.gada 14.marta kārtību Nr.15 „Izglītojamo uzņemšanas kārtība profesionālās pamatizglītības, arodizglītības un profesionālās vidējās izglītības programmās”, tajā paredzot (4.punktā) prasību iesniegt ģimenes ārsta izsniegtu izziņu par veselības stāvokli. Pamatojumu, kādēļ nepieciešama šāda prasība, lūdzam skatīt LDDK 2011.gada 27.maija vēstulē Nr.2-9/119 "Par izziņu par veselības stāvokli pieprasīšanu profesionālajā izglītībā"

Par tiem pagaidām ir tikai saņemts mutisks atbildīgo personu solījums - priekšlikumus izskatīt un iespēju robežās risināt.

⁵ 1.pielikums Ministru kabineta 2010.gada 18.maija noteikumiem Nr.461

Normatīvā akta saskaņošanas process turpinās. LDDK savu pozīciju ir aizstāvējusi arī Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijā un guva deputātu mutisku atbalstu.

Citi priekšlikumi, kurus LDDK ir paudusi saistībā ar mācību prakšu organizēšanu:

- regulējums, ka prakses līgums ir jāslēdz 3 pusēm – izglītības iestādei, prakses vietai (uzņēmumam) un apmācāmajam – ir pārāk ierobežojošs un limitē prakses iespējas jauniešiem, kuri dotajā brīdī neapgūst profesionālo izglītību.
- Izglītības sistēmā būtu jāparedz elastīgāks prakšu organizēšanas regulējums, rodot iespējas tās organizēt visās izglītības programmās un pēc izglītojamā iniciatīvas. Tādējādi visiem izglītojamiem būtu iespējas pašiem plānot savu profesionālo karjeru, izmēģinot darbu interesējošo nozaru uzņēmumos jau studiju laikā.
- Būtu apsveicami arī citi jauninājumi, kas veicinātu praktiskās pieredzes gūšanu caur izglītības procesu, piemēram, mācību vizīšu un ekskursiju organizēšana, uzņēmējdarbības kompetences attīstošas programmas, kā arī sadarbības projekti ar darba devējiem.
- Lai nodrošinātu jauniešu vecumā līdz 25 gadiem (tostarp jauniešu, kas nav pabeiguši izglītības iestādi vai kuri ir pabeiguši izglītības iestādi, bet nav varējuši atrast darba vietu) brīvu pieeju prakses vietām, uzskatām, ka prakšu organizēšanas tiesības jānodrošina ne tikai izglītības iestādēm, bet arī darba devēju organizācijām vai profesionālajām biedrībām, kas deklarējušas savu iesaistīšanos sociālajā dialogā un izglītības un nodarbinātības veicināšanā. Tas būtu risināms, paredzot, ka trīspusējo prakses līgumu ar prakses vietu (uzņēmumu) un praktikantu drīkst slēgt ne tikai izglītības iestāde, bet arī darba devēju organizācija vai profesionālā biedrība. Tas ļautu darba devēju organizācijām iesaistīties izglītības un praktiskās pieredzes nodrošināšanas procesos vairāk, rūpējoties par savas nozares nākamo darbinieku paaudzes sagatavošanu jau savlaicīgi.
- Jāņem vērā, ka profesionālajā izglītībā mācību prakses vietu nodrošināt var atļauties tikai retais uzņēmums – uzņēmumiem praksēs ir jāiegulda savi finanšu, administratīvie un personāla darba laika resursi. Tādējādi darba devēju motivācija iesaistīties prakses vietu nodrošināšanā balstās uz nozares tradīcijām un iespējām. Ir jāņem vērā tas, ka mācību prakse ir profesionālās izglītības programmas daļa, kuras mērķis ir nostiprināt un papildināt praktiskās zināšanas, kā arī pilnveidot viņa profesionālo prasmi atbilstoši konkrētās profesijas prasībām. Tādēļ tāpat kā tiek nodrošināts finansējums profesionālās izglītības mācību programmas īstenošanai izglītības iestādē, arī darba devējiem ir jānodrošina finansējums mācību prakšu īstenošanai, lai tie varētu veikt pietiekamu uzmanību un materiāltehisko nodrošinājumu praktiskā apmācībai.
- Pats minimums, kas būtu jānodrošina kvalitatīvām un drošām praksēm darba vietā – darba apģērbs, darba līdzekļi, praktiskā veselības apdrošināšana, apmaksāts sabiedriskais transports, ar ko praktiskā

noķļūt līdz prakses vietai. Bet lai tiešām piesaistītu vairāk uzņēmumus, kuri būtu gatavi nodrošināt prakses vietas, nepieciešami būtu papildu finanšu stimuli, vismaz daļēja izdvumu kompensācija.

- Piemērs tam, cik darba devējiem izmaksā mācību prakšu organizēšana:
AS Grindeks prakses izmaksas 12 studentu grupai, 2 mēnešu praksei (2010)
 - Individuālie aizsardzības līdzekļi - 435.6
 - obligātās veselības pārbaudes – 138
 - prakses vadītāja atalgojums - 223.36
 - projekta administrēšana un koordinēšana - 186.14
 - Kopā: 983.10
- Lai veicinātu uzņēmumu investīcijas esošo darbinieku un jauniešu kvalifikācijas celšanā, jānodrošina uzņēmumu ienākuma nodokļa atlaides, uzskatot to par investīcijām uzņēmuma pamatdarbības nodrošināšanā.
- Jāpievērš uzmanība arī profesionālās izglītības mācību prakšu kvalitātei. Šobrīd Ministru kabineta noteikumi pieļauj mācību praksi organizēt arī izglītības iestādē. Uzskatām, ka izglītības iestādē audzēknis nevar gūt pietiekamu praktisko pieredzi un ka visas mācību prakses būtu jāīsteno īstā darba vidē. Tāpat arī nedrīkst pieļaut, ka prakšu dokumenti tiek nokārtoti formāli bez īstas praktiskā darba aktivitātes.”⁶

2010.gada 18.maija MK noteikumi Nr.461 „Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību”

Profesiju klasifikators ir sistematizēts profesiju (arodu, amatu, specialitāšu) saraksts, kas veidots, lai nodrošinātu starptautiskai praksei atbilstošu darbaspēka uzskaiti un salīdzināšanu. Tas veidots, piemērojot Starptautisko standartizēto profesiju klasifikāciju (ISCO-08).

Klasifikatora lietošana ir obligāta šādās jomās:

- darba tiesiskajās attiecībās un dienesta attiecībās (izņemot militāro dienestu un valsts drošības iestādes), kur jānorāda personas profesija (arods, amats, specialitāte). Tā, piemēram, noslēdzot darba līgumu, jānorāda darbinieka profesija, kas iekļauta Profesiju klasifikatorā;
- informācijas sistēmās, kuras lietojot tiek nodrošināta darbaspēka uzskaiti nepieciešamās informācijas aprīte;
- oficiālās statistikas jomā;
- ar darbaspēku saistītu pētījumu veikšanā;

⁶ No 2010.gada 22.novembra LDDK vēstules valsts prezidenta kancelejai

- Starptautiskās Darba organizācijas noteiktai praksei atbilstošas darbaspēka uzskaites un salīdzināšanas nodrošināšanā;
- ārējā ekonomiskajā sadarbībā;
- izglītības programmu izstrādē un īstenošanā;
- citās jomās, kur nepieciešams lietot apstiprinātus profesiju nosaukumus.

Profesiju klasifikatorā iekļauti arī profesiju standarti, kurus obligāti jāaskaņo ar PINTSA. Attiecīgi katrā PINTSA tikšanās reizē tiek nozīmēti eksperti uz saskaņošanu virzīto profesijas standartu analīzei, vai arī jau analizētie profesiju standarti tiek virzīti uz apstiprināšanu vai noraidīšanu PINTSA. Kopš ir izveidoti NEP, PINTSA nosaka NEP kā profesijas standartu ekspertus, un NEPatzinumu sniegšanu nereti koordinē LDDK, pēc savas iniciatīvas uzņemoties atbildību par viedokļa sniegšanu, neskatoties uz to, ka NEP ir trīspusējs.

2008.gada 11.novembra MK noteikumi Nr.939 "Noteikumi par darbības programmas "Infrastruktūra un pakalpojumi" papildinājuma 3.1.1.1.aktivitāti "Mācību aprīkojuma modernizācija un infrastruktūras uzlabošana profesionālās izglītības programmu īstenošanai"

Kad 2011.gada augustā tika gatavoti grozījumi šajos noteikumos, jo radās iespēja pārdaļīt papildu finansējumu profesionālās izglītības infrastruktūras attīstības projektiem, LDDK šos grozījumus atbalstīja, lūdzot vienīgi jaunus finansējuma projektus saskaņot ar darba devēju organizācijām.

2011.gada nogalē IZM ministra R.Čīļa vadībā secināja, ka profesionālās izglītības infrastruktūras attīstības projektiem piešķirtais finansējums ir ļoti sadrumstalots, un, ņemot vērā pieaugušās projektu izmaksas, kā arī neatbilstības projektu īstenošanā, ar atlikušo aktivitātei paredzēto finansējumu nav iespējams līdz galam realizēt nevienu no uzsāktajiem projektiem. Attiecīgi tika veikta iesākto projektu izvērtēšana, kā arī izstrādāti kritēriji, pēc kuriem tiktu nolemts, kurus projektus pabeigt prioritārā kārtā ar atlikušo finansējumu. Viens no kritērijiem bija – NEP viedoklis par nozarei svarīgākajām skolām. Attiecīgi LDDK apkopoja NEP viedokļus par nozarēm prioritārajām skolām, kā arī pauda viedokli attiecībā uz pārējiem kritērijiem, pēc kuriem būtu atlasāmi profesionālās izglītības iestāžu projekti:

1. Ierosinātos kritērijus LDDK atbalstīja, taču vienlaikus aicināja kā atsevišķu kritēriju ņemt vērā arī definētās valsts prioritārās nozares⁷, lai nodrošinātu, ka atbalstu (gan infrastruktūras attīstībai, gan metodiskā darba nodrošināšanai) saņem vismaz viena profesionālās izglītības iestāde, kas ir nozīmīga prioritārajai nozarei. Šeit īpaši tika izcelta Olaines Mehānikas un tehnoloģijas koledža, kas ir vienīgā profesionālās izglītības iestāde, kura nodrošina ķīmiskās rūpniecības un tās sakarozares ar nepieciešamajiem profesionālās vidējās kvalifikācijas un pirmā līmeņa augstākās izglītības speciālistiem, kā arī rada labu pamatu augstāka līmeņa studijām ķīmijā

⁷ Noteiktas Informatīvajā ziņojumā par ekonomikas atveseļošanas politikas virzieniem vidēja termiņa periodā, kas apstiprināts Ministru kabinetā 2009.gada 10.novembrī

augstskolā, un kurai jau ilgus gadus ir veiksmīga sadarbība ar nozares darba devējiem (sīkāk lūzam skatīt NEP viedokļus). Tādēļ LDDK uzsvēra, ka šim kritērijam būtu jābūt svarīgākam attiecībā uz citiem kritērijiem.

2. Attiecībā uz kritēriju „Audzēkņu skaits profesionālās izglītības iestādē”, LDDK iebilda, ka vērā tiek ņemts tikai audzēkņu skaits klātienē grupās profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības grupās. Ieguvēji no infrastruktūras attīstības projektiem būs visi profesionālās izglītības audzēkņi, tostarp 4.līmeņa (attiecībā uz koledžām), gan tie, kas apgūst profesionālās izglītības programmas mūžizglītības nolūkos (piem., bezdarbnieku apmācības). Uz koledžām šobrīd neattiecas konkrētie vērtētie projekti, tomēr tas netraucē noteikt objektīvus kritērijus jau šoreiz.

3. Tāpat arī, vērtējot iesāktos ERAF projektus, LDDK aicināja ņemt vērā profesionālās izglītības iestādes administratīvo kapacitāti projektu veiksmīgi īstenot, nerodot neplānotus izdevumus valstij.”

LDDK komentāri tika ņemti vērā. 2012.gada 13.martā valdība apstiprināja IZM sagatavoto informatīvo ziņojumu, kurā tika aprakstīti vienoti kritēriji, pēc kuriem izvērtēt profesionālās izglītības iestāžu infrastruktūras attīstības projektus. Kopumā LDDK atbalsta šādu praksi, kad svarīgi ar profesionālās izglītības attīstību saistīti jautājumi tiek apspriesti ar darba devējiem caurspīdīgā veidā, un tiek piemēroti vienoti kritēriji un ņemtas vērā nozaru attīstības vajadzības, lemjot par finanšu ieguldījumiem profesionālajā izglītībā.

MK noteikumu projekts par darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājuma 3.1.1.1.aktivitātes „Mācību aprīkojuma modernizācija un infrastruktūras uzlabošana profesionālās izglītības programmu īstenošanai” otro projektu iesniegumu atlases kārtu

2012.gada jūlijā VSS izsludināja IZM izstrādātos MK noteikumus par darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājuma 3.1.1.1.aktivitātes „Mācību aprīkojuma modernizācija un infrastruktūras uzlabošana profesionālās izglītības programmu īstenošanai” otro projektu iesniegumu atlases kārtu.

Noteikumu projekts bija izstrādāts, lai nodrošinātu Ministru kabineta 2012.gada 13.marta sēdes protokollēmuma Nr.14 32.§ „Informatīvais ziņojums „Par darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājuma 3.1.1.1.aktivitātes „Mācību aprīkojuma modernizācija un infrastruktūras uzlabošana profesionālās izglītības programmu īstenošanai” ieviešanu” (turpmāk – protokollēmums) 7.2. un 7.3.apakšpunktā noteiktā uzdevuma izpildi:

„7.2. 3.1.1.1.aktivitātes otrās projektu iesniegumu atlases kārtas īstenošanu plānot ierobežotas projektu iesniegumu atlases veidā, uzaicinot projektus iesniegt tās profesionālās izglītības iestādes, kas atbilstoši "Profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas pamatnostādņēm 2010. – 2015.gadam" kvalificējas dalībai 3.1.1.1.aktivitātes otrajā projektu iesniegumu atlases kārtā;

7.3. ne vēlāk kā divu mēnešu laikā pēc šī protokollēmuma 7.1.apakšpunktā minēto grozījumu "Profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas pamatnostādņēs 2010. – 2015.gadam" spēkā stāšanās izstrādāt 3.1.1.1.aktivitātes otrās projektu iesniegumu atlases kārtas projektu

iesniegumu vērtēšanas kritērijus, virzot tos izskatīšanai un apstiprināšanai Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda uzraudzības komitejā, un Ministru kabineta noteikumu projektu par 3.1.1.1.aktivitātes otrās projektu iesniegumu atlasē kārtas īstenošanu un iesniegt to Valsts kancelejā izskatīšanai Ministru kabinetā.”

Tā kā LDDK bija padziļināti iesaistīts infrastruktūras otrās projektu atlasē kārtas kritēriju izstrādē, jauni iebildumi par šo normatīvo aktu vairs netika sniegti.

2011.gada 22.februāra MK noteikumi Nr.148 „Profesionālās izglītības kompetences centra statusa piešķiršanas un anulēšanas kārtība”

2012.gada martā IZM iniciēja diskusiju ar LDDK un nozaru asociāciju dalību par nepieciešamību mainīt kritērijus, pēc kuriem tiek piešķirts Kompetences centra statuss profesionālās izglītības iestādēm.

LDDK ar biedriem saskaņoja viedokli par līdzšinējo praksi PIKC statusa ieviešanā un par vēlamo modeli, lai to paustu IZM darba grupā, kas tika izveidota ar mērķi sagatavot grozījumus MK noteikumos. LDDK formulētā pozīcija bija šāda:

„LDDK uzskata, ka ļoti svarīgi ir panākt **kopīgu izpratni par to, ko vēlamies sasniegt ar statusu „Profesionālās izglītības kompetences centrs” (PIKC)** – kādi ir šo izglītības iestāžu mērķi un uzdevumi, un tikai tad pieskaņot atbilstības kritērijus, lai caur tiem panāktu vēlamo rezultātu. Svarīgi, lai tās **profesionālās izglītības iestādes, kas iegūst Kompetences centra statusu, īstenotu tos uzdevumus, kas viņām ir uzticēti līdz ar statusa piešķiršanu.**

Kad ir panākta vienošanās par uzdevumiem, jāvienojas par to **īstenošanas veidiem un resursiem** (tostarp finansējuma avotu katram mērķim). Citādāk, ja visiem nav skaidri veicamie uzdevumi un atbildības, nav skaidras īstenošanas metodes un nav paredzēti resursi, mērķi tāpat netiks sasniegti. **Aicinām veikt grozījumus/ mainīt KC statusa piešķiršanas un anulēšanas kārtību tikai pēc šo soļu veikšanas.**

Mēs redzam, ka šā brīža PIKC mēģina nesekmīgi apvienot 2 dažādas lietas:

Profesionālās izglītības CENTRS

- Resursu koncentrēšana (ēkas, iekārtas)
- Audzēkņu koncentrēšana

METODISKAIS centrs

- izglītības programmu saturs
- metodiskās izstrādes, metodiskie pasākumi, profesionālās kvalifikācijas novērtēšana
- pedagogu tālākizglītība

Var sakrist, var arī nesakrist. Mazas skolas, kas ir specializējušās kādā noteiktā nozarē, var būt ar kārtu augstākas metodiskā izstrādē!

Vēlamies īpaši akcentēt metodisko funkciju nozīmi. Skolu remonts ir nozīmīgi, lai celtu profesionālās izglītības pievilcību, taču tie nenozīmē satura reformu. Satura reformas arī ir jāatbalsta. Ja vēlamies, lai vispār tiktu veiktas metodiskās funkcijas, tās ir jāatbalsta. Mūsaprāt pašreizējie MK noteikumi Nr.148 nekādā veidā nenodrošina, ka metodiskās funkcijas vispār tiek veiktas (nav ne skaidra atbildība, ne ir nodrošināti pietiekami resursi).

Profesionālās izglītības CENTRU nosaka kvantitatīvie rādītāji (var arī noteikt reģionālais izvietojums), taču METODISKIE centri tiek veidoti nozaru griezumā. Tie var būt atšķirīgi atkarībā no nozares vajadzībām. **Pašām nozarēm (Nozaru ekspertu padomēm!) sadarbībā ar skolām jāvienojas par labāko risinājumu.** Iespējams, kādai nozarei piemērots risinājums būs – 1 metodiskais centrs, citām – vairāki. Kādā nozarē šīs funkcijas varētu uzņemties (vai jau ir uzņēmusies kā, piemēram, ķīmijas gadījumā OMTK) kāda skola (vai tas būtu PIKC, vai nē), citos gadījumos – metodiskā darba/profesionāļu apvienība, kura nav piesaistīta vienai izglītības iestādei.

LDDK priekšlikumi Profesionālās izglītības CENTRA un METODISKĀ centra mērķiem un uzdevumiem

Profesionālās izglītības CENTRS

Mērķis:

Koncentrēt resursus (izmaksu efektivitātei), vienlaikus decentralizējot centru tīklu (vienmērīgs pārklājums pa visu valsti).

METODISKAIS centrs

Mērķis:

1. **Metodiskā virsvadība attiecīgās nozares profesionālajā izglītībā**

2. **Resursu koncentrēšana metodiskajai izstrādei**, kas ļauj to veidot:

- Dinamiski (izmantojot moduļu apmācības metodi), veicot nepieciešamās programmas izmaiņas audzēkņiem katru gadu,
- Koncentrēti (uzkrājot) specifiskas (nišas) zināšanas vienuviet, ļaujot veidot īsus kursus nelielām grupām.

Uzdevumi

- Koncentrē materiāltehnisko bāzi
- Nodrošina iespēju materiāltehnisko

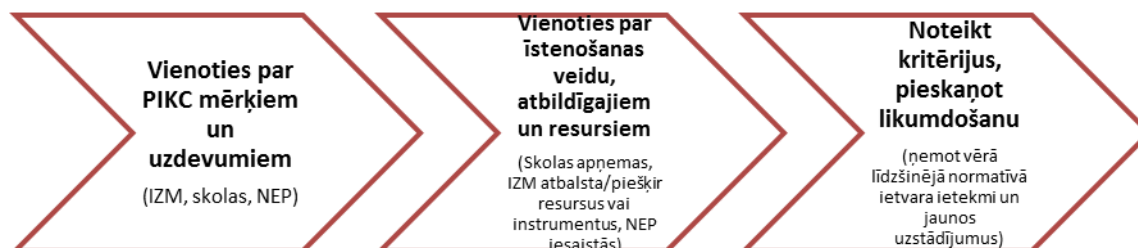
Uzdevumi

- Profesionālās izglītības **programmu satura** nozares profesijās izstrāde

bāzi izmantot arī citu skolu audzēkņiem, mūžizglītības vajadzībām (darba devēju darbiniekiem, skolotāju tālākizglītībai), karjeras izglītībai (pulciņi, vasaras skolas)

- Koncentrē audzēkņus
- Piedāvā plašu izglītības programmu piedāvājumu
- Piedāvā dienesta viesnīcas pakalpojumus (iespēja pašu un citu skolu audzēkņiem dzīvot tuvumā, palikt uz laiku)
- Kvalifikācijas eksāmenu norises vieta
- Ārpus formālās izglītībā iegūto kompetenču novērtēšanas vieta
- Sadarbība ar darba devējiem prakšu nodrošināšanai audzēkņiem, mūžizglītības pakalpojumu piedāvāšanai darbiniekiem,
- Citu sadarbības projektu īstenošanai (piem., iespēja izmantot iekārtas, duālās PI sistēmas pilotprojektiem, u.c.)
- Īsteno sadarbību ar citām skolām (piem., programmas daļas/moduļa apgūšana citā skolā).
- Īsteno starptautiskus izglītības projektus.

- Veido **metodiskas izstrādes**
- Nodrošina **metodiskos pasākumus** (semināri)
- Piedalās profesionālās **kvalifikācijas eksāmenu satura izstrādē** (uzdevumu sagatavošanā un aktualizēšanā), tai skaitā ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanā, mūžizglītības programmu apguves (kurām netiek izstrādāti valsts kvalifikācijas eksāmeni) novērtēšanā.
- Organizē paši un piedalās **pedagogu tālākizglītības** pasākumu organizēšanā (satura izstrāde)
- Sadarbība ar nozarēm/NEPiem aktuāla un kvalitatīva izglītības satura veidošanā

MK noteikumu grozījumi tika izstrādāti, LDDK viedokli ņemot vērā daļēji, tādēļ LDDK iesaistījās atzinuma sniegšanā par MK noteikumu projektu, sniedzot šādus iebildumus:

- Tika pieprasīts skaidrot, kā un par kādiem līdzekļiem nozares metodiskā centra funkcijas veiks tās profesionālās izglītības iestādes, kuras nav pietiekami lielas, lai atbilstu PIKC kvantitatīvajiem kritērijiem, taču kuras ir vienīgās nozarē un nozaru ekspertu padomju atbalstītas, lai veiktu nozares metodiskā centra funkcijas (šis gadījums attiecas uz Olaines Mehānikas un tehnoloģiju koledžu, kas ir vienīgā ķīmijas un farmācijas nozares profesionālās izglītības iestāde).

- Tika pieprasīts skaidrot, kā tiks izveidoti nozaru metodiskie centri iekš PIKC un ka tas notiks sadarbībā ar IZM un nozaru ekspertu padomēm.
- Tika pieprasīts, ka, uzskaitot PIKC audzēkņu skaitu, tiek ņemti vērā visi audzēkņi, nevis tikai tie, kas izglītību iegūst programmā, kas atbilst trešajam profesionālās izglītības līmenim. Skaidrojums: visi audzēkņi gūst labumu no PIKC statusa un saistītiem ieguldījumiem attiecīgajā profesionālās izglītības iestādē.
- Tika sniegti arī vairāki priekšlikumi MK noteikumu uzlabošanai:
 - 1) Tika norādīts, ka kritērijs par profesionālo kvalifikāciju ieguvušo skaitu un kritērijs par vidējo vērtējumu profesionālās kvalifikācijas eksāmenos varētu stimulēt negatīvus procesus profesionālajā izglītībā, piemēram: baidoties zaudēt vai neiegūt PIKC statusu, profesionālās izglītības iestādes nebūtu ieinteresētas uzņemt audzēkņus ar zemiem vērtējumiem iepriekšējā izglītībā, tādējādi liedzot daļai jauniešu iespēju pierādīt savas spējas profesionālajā izglītībā, vai arī profesionālās izglītības, lai izpildītu noteiktos kritērijus, varētu mākslīgi veicināt vērtējumu paaugstināšanu profesionālās kvalifikācijas eksāmenos. Tika aicināts šos kritērijus noteikt kā mērķi, uz kuru PIKC vajadzētu tiekties, nevis kā izslēdzošos kritērijus.
 - 2) Tika aicināts projektu papildināt ar punktu, kas nosaka, ka PIKC (pēc Augstskolu likuma parauga) nodrošina, ka tiek vākta un analizēta informācija par absolventu nodarbinātību. Mērķis – iedzīvināt šādu praksi profesionālajā izglītībā, sākot ar PIKC statusu ieguvušajām profesionālās izglītības iestādēm.

Normatīvā akta saskaņošanas process turpinās pēc ziņojuma sagatavošanas laika.

2007.gada 2.oktobra MK noteikumi Nr.655 „Noteikumi par profesionālās izglītības programmu īstenošanas izmaksu minimumu uz vienu izglītojamo”

2012.gada jūnija beigās tika virzīti grozījumi šajos MK noteikumos. LDDK izteica iebildumu pret 1.2.apakšpunkta redakciju, ja tā nozīmē to, ka visiem profesionālās izglītības kompetences centra pedagogiem tiek automātiski palielināts atalgojums par 10%. Sniegtais pamatojums:

„Profesionālās izglītības likuma 15¹.panta 1.daļa nosaka, ka „Profesionālās izglītības iestāde, kura (...) papildus veic reģionālā vai nozares metodiskā centra, pedagogu tālākizglītības centra un ārpus formālās izglītības sistēmas iegūtās profesionālās kompetences novērtēšanas funkcijas, atbilstoši Ministru kabineta noteiktajiem kritērijiem ir tiesīga iegūt profesionālās izglītības kompetences centra statusu.”

Savukārt Profesionālās izglītības likuma 31.panta 2¹.daļa nosaka, ka „Profesionālās izglītības iestāde, kura ieguvusi profesionālās izglītības kompetences centra statusu, **saņem valsts budžeta finansējumu reģionālā vai nozares metodiskā centra, pedagogu tālākizglītības centra un ārpus formālās izglītības sistēmas iegūtās profesionālās kompetences novērtēšanas funkciju veikšanai.**”

Attiecīgi ir jānodrošina, ka paredzētais finansējums tiešām tiek izmantots tam paredzētajam mērķim. Pēc LDDK rīcībā esošās informācijas, ir Profesionālās izglītības kompetences centri, kas papildu piešķirto finansējumu automātiski izdalījuši visiem attiecīgās profesionālās izglītības iestādes pedagogiem vienādās daļās.”

Attiecīgi tika sniegts priekšlikums:

„Projektā skaidri paredzēt, ka profesionālās izglītības iestādei, kas ir ieguvusi profesionālās izglītības kompetences centra statusu, tiek nodrošināta 10% piemaksa pedagogu atalgojuma fondam no kopējās attiecīgās profesionālās izglītības iestādes pedagogu algu summas. Ar šo finansējumu var rīkoties direktors, lai atalgotu pedagogus, kuri papildus pamata darba pienākumiem īsteno aktivitātes, kas saistītas ar profesionālās izglītības kompetences centra īpašo funkciju veikšanu saskaņā ar Profesionālās izglītības likumā noteikto.”

Saskaņošanas procesā IZM neņēma vērā LDDK iebildumu, to pamatojot ar atsauci uz .. noteikumu 28.punktu „Pedagogiem valsts ģimnāzijās un profesionālās izglītības kompetences centros (izņemot pedagogus, kuri īsteno pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmas) nosaka piemaksu 10 procentu apmērā no mēneša darba algas likmes.”.

Saskaņojot viedokli ar biedriem, LDDK nolēma neturpināt uzturēt šo iebildumu, uzskatot, ka attieksme par šo jautājumu IZM jau ir pausta.

2009.gada 28.jūlija MK noteikumi Nr.836 „Pedagogu darba samaksas noteikumi”

2012.gada jūnija beigās VSS tika izsludināts normatīvā akta projekts „„Grozījumi Ministru kabineta 2009.gada 28.jūlija noteikumos Nr.836 „Pedagogu darba samaksas noteikumi”” (VSS-637)”.

Grozījumu projekts tika izstrādāts galvenokārt, lai likumdošanā iestrādātu sadarbības memorandā par jaunas pedagogu motivācijas, atalgojuma un profesionālās kvalitātes novērtēšanas programmas saskaņošanu un ieviešanu, kuru 2012.gada 4.jūlijā parakstīja Izglītības un zinātnes ministrs, Latvijas izglītības un zinātnes arodbiedrības, kā arī Latvijas izglītības vadītāju asociācijas pārstāvji, noteiktos mērķus.

LDDK savā atzinumā atbalstīja memorandā noteiktos mērķus, kā arī sniedza šādus komentārus:

- Nepieciešams izlīdzināt samaksu par likmi vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu pedagogiem, gada darba slodzi profesionālās izglītības iestāžu pedagogiem samazinot no 840 h uz 756 h jau no 2012.gada 1.septembra, jo tas rada nevienlīdzīgus darba samaksas nosacījumus profesionālās izglītības iestāžu pedagogiem attiecībā pret vispārējās izglītības iestāžu pedagogiem.

- Diferencēta atalgojuma ieviešana ir atbalstāma, balstoties uz profesionālo kvalifikāciju un piemaksu noteikšanu par iegūtām kvalitātes pakāpēm. Tomēr uzsveram, ka jābūt atšķirīgiem kvalitātes pakāpju iegūšanas kritērijiem starp profesionālo priekšmetu un vispārizglītojošo priekšmetu pedagogiem, profesionālajiem pedagogiem vērtējot profesionālo darba pieredzi, praksi uzņēmumos, u.c. aktivitātes, kas saistītas ar kompetences celšanu attiecīgajā profesijā. Nepieciešams arī Eiropas Sociāla fonda projekta „Pedagogu

konkurētspējas veicināšana izglītības sistēmas optimizācijas apstākļos” rezultātu izvērtējums ar ārējo ekspertu palīdzību un attiecīgi jāpilnveido Projektā paredzētās normas, kas attiecas uz šī projekta rezultātu izmantošanu (normatīvā akta 28.1.apakšpunktā).

- Lai risinātu profesionālās izglītības iestāžu pedagogu nepietiekamības problēmu (inženiertehniskajās specialitātēs) un celtu profesionālās izglītības prestižu un kvalitāti, profesionālās izglītības iestāžu pedagogu atalgojumam attiecīgajās specialitātēs jābūt samērojamam ar vidējo atalgojumu nozarēs. Tika aicināts to izvirzīt par mērķi un turpināt meklēt veidus, kā celt attiecīgo pedagogu atalgojumu.

- Diskusijā par pedagogu atalgojuma sistēmas pilnveidi būtu jāiesaista arī profesionālās izglītības iestāžu pārstāvji (direktori vai direktoru vietnieki).

2012.gada 10.janvāra MK noteikumi Nr.36 „Iepriekšējā izglītībā un profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas noteikumi”

Noteikumi nosaka kārtību, kādā novērtē un atzīst iepriekšējā izglītībā vai profesionālajā pieredzē sasniegtus studiju rezultātus, un atzīšanas kritērijus (noteikumu 1.pants).

Šie noteikumi tika izstrādāti, pamatojoties uz 2011.gadā izdarītajiem grozījumiem Augstskolu likumā, kuri paredzēja, ka:

„(5) Augstskola vai koledža izvērtē personas iepriekšējā izglītībā vai profesionālajā pieredzē sasniegtus studiju rezultātus un, ja tie atbilst attiecīgas studiju programmas prasībām, atzīst tos, kā arī piešķir attiecīgus kredītpunktus. Profesionālajā pieredzē sasniegtus studiju rezultātus drīkst atzīt profesionālās vai akadēmiskās studiju programmās, turklāt tikai 30 procentus no profesionālās vai akadēmiskās studiju programmas kredītpunktiem drīkst piešķirt, atzīstot profesionālajā pieredzē sasniegtos studiju rezultātus. Iepriekšējā izglītībā vai profesionālajā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas kārtību un kritērijus nosaka Ministru kabinets. Par studiju rezultātu atzīšanu vai atteikumu tos atzīt tiek pieņemts individuāls lēmums. Lēmumu un to pamatojošus dokumentus pievieno attiecīgajai personas lietai. Augstskolas vai koledžas pieņemto lēmumu var apstrīdēt tās rektoram vai direktoram.” (59.² pants. Studijas ārpus studiju programmām)

Saskaņošanas procesā LDDK izteica šādus iebildumus:

1. Noteikumu 2.punkts definē iepriekšējo izglītību ārkārtīgi šauri, paredzot atzīt tikai akreditētās profesionālās tālākizglītības programmās vai akreditētās studiju programmās iegūtās zināšanas, prasmes un kompetenci. Tādējādi tiek izslēgti studiju rezultāti, kas iegūti, piemēram, profesionālo sertifikātu iegūšanai paredzētosursos, dažādās mācībās ārzemēs un citos mūžizglītības pasākumos. Turklāt atbilstoši Latvijā noteiktajai kārtībai studiju programma var tikt īstenota, ja tā ir saņēmusi licenci, bet vēl nav akreditēta. Saskaņā ar Augstskolu likumu studiju rezultāti ir studiju programmas, studiju moduļa vai studiju kursa noslēgumā iegūstamais zināšanu, prasmju un kompetences kopums.

Attiecīgi LDDK lūdza šajā punktā atzīstamo iepriekšējo izglītību definēt plašāk, nosakot tikai to, ka studiju rezultātiem jābūt atbilstošiem augstākās izglītības attiecīgā līmeņa prasībām.

2. LDDK neatbalstīja 14.5.apakšpunktā iekļauto iebildumu atzīt tikai tos iepriekšējā izglītībā vai profesionālajā pieredzē sasniegtos studiju rezultātus, kuri iegūti pēdējo desmit gadu laikā no iesnieguma iesniegšanas brīža. Uzskatām, ka šāds laika ierobežums nav pamatots un nevajadzīgi ierobežo Augstskolu likumā paredzēto iespēju atzīt iepriekšējā izglītībā vai profesionālajā pieredzē sasniegtus studiju rezultātus.

3. Noteikumu projekta 14.7.apakšpunkts nosaka, ka profesionālajā pieredzē sasniegtos studiju rezultātus var pielīdzināt tikai studiju programmā paredzētai praksei. Tas nevajadzīgi sašaurina iespējas atzīt sasniegtos studiju rezultātus, it īpaši, profesionālajās studiju programmās pretendentiem ar ievērojamu praktiskā darba pieredzi. Turklāt Augstskolu likuma grozījumi (59.².panta 5.daļā) nenosaka šādu ierobežojumu, bet tikai nosaka, ka profesionālajā pieredzē sasniegtie rezultāti ir atzīstami ne vairāk kā 30% apjomā no studiju programmas kopējā apjoma kredītpunktos.

Attiecīgi LDDK lūdza vai nu svītrot 14.7.apakšpunktu, vai arī paplašināt profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu atzīšanu arī uz studiju kursiem un moduļiem, piemēram, paredzot, ka šādā gadījumā obligāti nosakāmi pārbaudījumi profesionālajā pieredzē sasniegto studiju rezultātu novērtēšanai.”

Lielākā daļa no LDDK iebildumiem tika ņemta vērā, taču attiecībā uz 1.iebildumu tika panākta saskaņošana.

Koncepcija par pastāvošo augstākās izglītības institūcijām piemēroto tiešo nodokļu tiesisko regulējumu un finansēšanas kārtību

LDDK iebilda pret šo FM izstrādāto koncepciju. LDDK aicināja augstskolām piemērot tādu uzņēmumu ienākumu nodokļa regulējumu, kas nebūtu diskriminējošs starp valsts un privāti dibinātām augstskolām. Šādu uzdevumu Finanšu ministrijai uzdeva Ministru kabinets (MK) jau 2008.gadā⁸ - sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju un citām institūcijām izstrādāt un iesniegt izskatīšanai MK koncepciju, kas sniegtu priekšlikumus tādām augstskolām piemēroto tiešo nodokļu režīmam, kas nodrošinātu augstskolu savstarpējas diskriminācijas novēršanu un augstākās izglītības attīstību.

Šobrīd diskriminācija starp valsts un privātajām augstskolām izpaužas regulējumā, ka valsts dibinātās augstākās izglītības institūcijas nav uzņēmumu ienākuma nodokļa maksātāji, ja tās saņem Eiropas Struktūrfondu finansējumu līdz 2013.gadam. Uzņēmuma ienākuma nodoklis netiek maksāts līdz tā taksācijas perioda beigām, kurā beidz īstenot attiecīgo ES struktūrfondu finansēto projektu, bet ne ilgāk kā līdz 2015.gada 31.decembrim. Savukārt privātās augstskolas (arī tās, kuras saņem Eiropas Struktūrfondu finansējumu) ir uzņēmumu ienākuma nodokļa maksātājas. Pēc

⁸ Saskaņā ar Ministru kabineta 2008.gada 17.jūnija protokola Nr.42 30.§ 7.punktu.

Šī laika posmā arī valsts augstskolas būs pilna uzņēmuma nodokļa maksātājas. Šāds regulējums nodrošina nevienlīdzīgus konkurences apstākļus starp valsts un privātajām augstskolām, ievērojami ierobežo privāto augstskolu iespējas ieguldīt līdzekļus attīstībā un studiju procesa pilnveidē, sadārdzina augstākās izglītības ieguvu studējošajiem, kā arī paredz pieejamā finansējuma samazināšanos valsts augstskolām attiecīgajā laika posmā.

Nemot vērā pēdējo gadu ievērojamo valsts finansējuma samazinājumu augstākajai izglītībai un salīdzinoši niecīgo finansējumu uz vienu studējošo, iedzīvotāju maksātspējas krišanos, privāto augstskolu svarīgo funkciju augstākās izglītības nodrošināšanā (aptuveni 27% studējošo), kā arī godīgas konkurences principus vismaz nodokļu regulējumā, LDDK aicināja noteikt, ka privātās augstskolas uzņēmumu ienākuma nodokli maksā tikai par peļņas daļu, kas tiek izmaksāta dividendēs, bet izdevumi, kas tiek ieguldīti augstskolas attīstībā, privātajās augstskolās ar uzņēmumu ienākuma nodokli netiek aplikti.

Izstrādātā FM koncepcija ne tikai neatrisināja diskriminācijas jautājumu, bet vēl vairāk pasliktināja situāciju attiecībā uz pieejamā finansējuma samazināšanu augstākajai izglītībai. Sastopoties ar lielu pretestību no sociālo partneru un sadarbības partneru puses, FM koncepcijas saskaņošanas process tika apturēts līdz 2012.gada martam, kad FM nāca klajā ar jaunu koncepcijas projektu.

Jaunajā koncepcijas projektā FM iekļāva papildu priekšlikumus attiecībā uz risinājumiem iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) un uzņēmumu ienākumu nodokļa (UIN) režīmiem, kas būtu piemērojami augstskolām, kā arī nāca uz kompromisu attiecībā uz FM priekšlikumu atbalstāmajiem variantiem. Attiecībā uz IIN režīmu, FM jaunais priekšlikums ir neaplikt ar IIN darba devēju izmaksātās stipendijas. Attiecībā uz UIN režīmu – nodalīt augstskolu ieņēmumus, kas tiek izmantoti studiju procesa un pētnieciskā darba nodrošināšanai no pārējiem ieņēmumiem/saimnieciskās darbības, pirmo daļu neapliekot ar UIN.

2012.gada martā saskaņošanas procesā LDDK atbalstīja šos jaunus priekšlikumus un atsauca iepriekš paustos iebildumus, aicinot koncepcijas projektu virzīt uz saskaņošanu un apstiprināšanu.

2012.gada 24.jūlijā MK izskatīja Koncepcijas projektu un atbalstīja tajā piedāvātos nodokļu risinājumu variantus.

Attiecībā uz iedzīvotāju ienākumu nodokli tika atbalstīts C variants jeb:

„Veikt grozījumus likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli", **paredzot neaplikt ar iedzīvotāju ienākuma nodokli darba devēju izmaksātās stipendijas augstskolās un koledžās sekmīgi studējošajiem darbiniekiem**, kā arī augstskolu un koledžu izmaksātās stipendijas sekmīgi studējošajiem. Minēto stipendiju izmaksa tiks veikta saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem.

Noteikt, ka minētie grozījumi stājas spēkā ar 2014.gada 1.janvāri.

Neapliekot ar iedzīvotāju ienākuma nodokli darba devēju, augstskolu vai koledžu studējošajiem izmaksātās stipendijas, nepieciešams izstrādāt Ministru kabineta noteikumus, kas noteiktu kritērijus un nosacījumus maksājumiem, lai tos varētu klasificēt par stipendijām, tādējādi nodrošinot stipendijas piešķiršanas procesa caurskatāmību. Papildus tam nepieciešams noteikt arī šādu stipendiju maksimālo apmēru. Minētā kārtība nepieciešama, lai atļūdzība par veikto darbu vai mācību atvaļinājuma nauda, kā arī citi ar studijām nesaistīti

maksājumi netiktu transformēti par stipendiju un šī stipendija nebūtu kā kompensācija par mācību maksu, jo darba ņēmējs maksājumus par mācībām ir tiesīgs iekļaut attaisnotajos izdevumos. Izmaksājot sekmīgākajiem studentiem stipendijas, tiks stimulēta studējošo zināšanu kvalitāte, nevis studējošo kvantitāte.”

Attiecībā uz uzņēmumu ienākuma nodoklim tika atbalstīts C variants jeb:

„Veikt grozījumus likumā "Par uzņēmumu ienākuma nodokli", paredzot, ka ar **uzņēmumu ienākuma nodokli apliekamajā ienākumā netiek iekļauti augstskolu un koledžu ieņēmumi, kas gūti kā samaksa par jebkāda veida apmācību un par veiktajiem pētniecības darbiem, ieskaitot minētajiem mērķiem piešķirtos valsts budžeta līdzekļus (tai skaitā valsts budžeta transfertus)**. Savukārt papildus minētajam ar nodokli apliekamajā ienākumā netiek ietverti ieņēmumi, ko augstskolas gūst studiju procesā mākslinieciskās jaunrades darbības ietvaros, piemēram, organizējot publiskas izstādes, koncertus. Vienlaikus veikt likumā "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" grozījumus, paredzot, ka augstskolu un koledžu ar uzņēmumu ienākuma nodokli apliekamais ienākums tiek palielināts par izdevumiem, kas ir saistīti ar minēto ienākumu gūšanu, tādējādi **izslēdzot no apliekamā ienākuma gan ieņēmumus, gan izdevumus, kas saistīti ar augstskolu un koledžu veiktajiem jebkāda veida apmācības un pētniecības darbiem**. Lai ievērotu vienlīdzību starp augstākās izglītības iestādēm un zinātniskajām institūcijām, ar uzņēmumu ienākuma nodokli apliekamajā ienākumā netiek iekļauti arī **zinātnisko institūciju ienākumi, kas gūti kā samaksa par veiktajiem pētniecības darbiem**.

Noteikt, ka minētie grozījumi stājas spēkā ar 2014.gada 1.janvāri.

Veicot šādus grozījumus, augstskolām un koledžām būs nepieciešams nodalīt ieņēmumus, kas gūti no mācību maksas, jaunrades darbības un pētniecības darbiem, kā arī ar šiem ieņēmumiem saistītos izdevumus no ieņēmumiem, kas gūti no citas darbības. Tomēr, ņemot vērā, ka šāda nodalīšana ir nepieciešama arī gadījumā, ja augstskola vai koledža saņem ES struktūrfondu līdzekļus, tad minētā prasība neradīs papildu slogu.

Attiecībā uz pētniecības darbiem, kuros gūtie ienākumi netiek aplikti ar uzņēmumu ienākuma nodokli, jābūt noteiktiem papildu kritērijiem:

- 1) pētījumu rezultāti tiek izplatīti mācību, publikāciju vai tehnoloģiju nodošanas veidā;
- 2) peļņa, kas tiek gūta, veicot pētniecību, tiek atkārtoti investēta šajā darbībā, tās rezultātu izplatīšanā vai mācībās;
- 3) privāto augstskolu un koledžu kapitāldaļu turētājiem nedrīkst būt piekļuves priekšrocības attiecībā uz pētījumu kapacitāti vai pētniecības rezultātiem.

Īstenojot šo variantu, budžeta ieņēmumu samazinājums varētu būt 4 milj. latu gadā.”

Līdz ar to, LDDK pozīciju un priekšlikumus valsts ir atbalstījusi pilnībā.

Augstskolu, koledžu un studiju virzienu akreditācijas noteikumi

2012.gada jūnijā VSS tika izsludināts IZM izstrādāts normatīvā akta projekts „MK noteikumu projektu „Augstskolu, koledžu un studiju virzienu akreditācijas noteikumi” (VSS-607)”. Tas tika balstīts uz AIP īstenotā projekta "Augstākās izglītības studiju programmu izvērtēšana un priekšlikumi kvalitātes paaugstināšanai”, (Nr.2011/0012/1DP/1.1.2.2.1/11/IPIA/VIAA/001””, rezultātiem un paredz pāreju no studiju programmu akreditācijas sistēmas uz studiju virzienu akreditācijas sistēmu.

LDDK sniedza gan atzinumu par normatīvā akta projektu, gan atsevišķā vēstulē informēja Izglītības un zinātnes ministru R.Ķīli par darba devēju viedokli attiecībā uz

ministra uzdotajiem jautājumiem par augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanu, kurus viņš uzdeva ministra un LDDK tikšanās reizē 21.jūnijā.

Savā atzinumā LDDK izteica iebildumu, ka darba devēju pārstāvji netiek uzskatīti par pilnvērtīgiem augstskolas vai koledžas, vai studiju virziena novērtēšanas komisijas locekļiem un ka darba devēju pārstāvjus nedelegē LDDK. Saskaņošanas sanāksmē LDDK guva IZM un partneru atbalstu un nākošajā normatīvā akta versijā tika paredzēts, ka visās novērtēšanas komisijās tiek iekļauts LDDK deleģēts darba devēju pārstāvis. Lai īstenotu šo normu dzīvē, LDDK plāno izveidot darba devēju – augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas ekspertu sarakstu sadarbībā ar nozaru ekspertu padomēm, vienoties par kopīgiem principiem darba devēju pārstāvniecībai kvalitātes nodrošināšanas procesos, lai nodrošinātu darba devēju reprezentatīvāti.

Tāpat arī, atzinumā un/vai vēstulē ministram LDDK sniedza vairākus priekšlikumus augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēmas uzlabošanai, tostarp:

- Nodrošināt, ka Augstskolu, koledžu un studiju virzienu akreditācijas kārtība atbilst Eiropas Standartiem un vadlīnijām kvalitātes nodrošināšanai Eiropas augstākās izglītības telpā (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area).
- Nodrošināt, ka Latvijas institūcija, kas būs atbildīga par augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas organizāciju (turpmāk - aģentūra), būtu spējīga pretendēt uz dalību Eiropas kvalitātes aģentūru reģistrā⁹ (turpmāk – EQAR).
- Lai kura aģentūra tiktu izvēlēta, tai ir jāizstrādā vienota pieeja kvalitātes vērtēšanas procesa organizēšanai, kas ietvertu informācijas apkopošanu, uzglabāšanu un atjaunošanu, akreditācijas procesa organizēšanu, novērtēšanas ekspertu piesaisti, ekspertu datu bāzes izveidi, ekspertu apmācīšanu, procesa caurspīdīguma nodrošināšanu, rekomendāciju ieviešanas monitoringu, atbalsta sniegšanu augstskolām kvalitātes uzlabošanā, sabiedrības informēšanu par augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas sistēmu un situācijas vērtējumu.
- **Augstākās izglītības institūciju vērtējumā – galvenajam uzsvaram jābūt uz iekšējās kvalitātes sistēmas darbību.** ESG nosaka kritērijus¹⁰, pēc kuriem būtu jāvērtē augstākās izglītības iestāžu iekšējā kvalitātes sistēma. Latvijai tie būtu jāpārņem.
- Pirms darba uzsākšanas **novērtēšanas eksperti ir jāapmāca** par Latvijas augstākās izglītības sistēmu un augstākās izglītības likumdošanas prasībām, kvalitātes nodrošināšanas sistēmu Latvijā, kvalitātes nodrošināšanas mērķiem (atkarībā no nepieciešamības), kritērijiem un novērtēšanas metodiku, līdzšinējām rekomendācijām un to ieviešanas progresu.

⁹ European Quality Assurance Register for Higher Education. Vairāk informācijas: <http://eqar.eu/>

¹⁰ ESG kritēriji iekšējai kvalitātes nodrošināšanai augstākās izglītības institūcijās **īsumā**:

- 1.1. Politika un procedūras kvalitātes nodrošināšanai.
- 1.2. Studiju programmu un piešķirto grādu apstiprināšanas, uzraudzības un regulāra izvērtēšana
- 1.3. Studējošo novērtējums.
- 1.4. Pasniedzēju kvalitātes nodrošināšana.
- 1.5. Mācīšanās resursi un atbalsts studējošiem.
- 1.6. Informācijas sistēmas.
- 1.7. Publicētā informācija.

- **Novērtēšanas komisijai ir jāgatavo viens kopīgs atzinums**, nevis katram ekspertam atsevišķi savs atzinums. **Kopīgajam atzinumam jābūt kvalitatīvi un detalizēti izstrādātam, tajā katram vērtējumam jābūt skaidri pamatotam** ar faktiem, atsaucēm uz dokumentiem vai novērojumiem vizītes laikā. Uzsvaram jābūt uz rekomendāciju sniegšanu atbilstoši atbilstībai kritērijiem - arī rekomendācijām ir jābūt pamatotām.
 - 1) Ja ekspertiem ir atšķirīgi viedokļi par atbilstību kādam no kritērijiem, tos var norādīt ziņojumā.
 - 2) Ja pastāv bažas par iespēju, ka visi eksperti iesaistās kopīgā ziņojuma gatavošanā nepietiekami aktīvi, tad visu novērtēšanas ekspertu iesaisti novērtēšanas procesā var nodrošināt caur ekspertu atlases procesu (balstoties uz ekspertu kompetenci un iepriekšējo sadarbības pieredzi), precīzi definētu katra novērtēšanas eksperta lomu (tostarp grupas līdera un novērotāju), apmācību par novērtēšanas metodiku, kā arī caur atgriezeniskās saites nodrošināšanu ar katru no ekspertiem. Atgriezeniskās saites nodrošināšana ir svarīga ne tikai, lai nodrošinātu kvalitatīvu ekspertu darbu, bet arī lai patstāvīgi pilnveidotu atbildīgās iestādes veikumu akreditācijas procesa organizēšanā.
 - 3) Katram ekspertam atsevišķi var paredzēt metodiska tipa anketas aizpildīšanai sagatavošanās posmā vai interviju laikā – ar mērķi apkopot nepieciešamo informāciju kopīgam ziņojumam. Atsevišķu ziņojumu gatavošana atrauj ekspertus no maksimāli kvalitatīva kopīga atzinuma gatavošanas, tā vietā ekspertu cilvēkresursu veltot vairāku atzinumu gatavošanā par to pašu tēmu, kas noteikti nav tik kvalitatīvi un detalizēti, kā būtu viens kopīgs ziņojums. Tāpat arī tas rada sarežģījumus komisijai, kas izskata visus ekspertu ziņojumus un pieņem lēmumu par akreditāciju.
 - 4) Viens kopīgs atzinums arī ļautu uzņemties kolektīvu ekspertu grupas atbildību par atzinuma tekstu, pausto kritiku un ieteikumiem. Atsevišķu atzinumu gatavošana var demotivēt ekspertus, it īpaši Latvijas, paust kritisku viedokli: gan iespējamu personīgo interešu dēļ (kuras var pastāvēt arī tad, ja nav acīmredzama interešu konflikta), gan tādēļ, ka kritiska viedokļa pamatošanai vienmēr ir jāvelta vairāk uzmanības un laika.
- Nepieņemama ir līdzšinējā prakse, kad AIP un AIPAK lēmumus par augstskolas, koledžas vai studiju programmas akreditāciju pieņem aizklātā balsojumā. Lēmumam par akreditāciju jābūt pieņemtam, balstoties uz neatkarīgu ekspertu vērtējumu (novērtēšanas komisijas ziņojumu), ņemot vērā augstskolas vai koledžas paveikto ekspertu rekomendāciju ieviešanā, un balstoties uz kvalitatīvu, atklātu diskusiju par atbilstošāko lēmumu. Vēlams, lai lēmums būtu pieņemts pēc konsensusa principa, ja tas nav iespējams – **atklātā balsojumā**, fiksējot protokolā galvenos argumentus.
- Studiju akreditācijas komisijas sastāvā nav jābūt 3 IZM pārstāvjiem. Ministriju pārstāvju skaits jāsamazina, jo tas neatbilst mazas un efektīvas valsts pārvaldes principam¹¹.
- **Studiju virzienu vērtēšanā jāņem vērā absolventu nodarbinātības rādītājs.** Šobrīd nodarbinātības rādītājs nav iekļauts studiju virzienu vērtējumā. Augstskolas apkopotie dati par absolventu darba gaitām ir jāpapildina ar NVA apkopoto informāciju par studiju virziena absolventiem – reģistrētajiem bezdarbniekiem.

¹¹ Piemēram: Igaunijas kvalitātes novērtēšanas padomes, kas pieņem lēmumu gan par augstākās izglītības institūciju, gan to īstenoto programmu grupu akreditāciju, sastāvs - <http://ekka.archimedes.ee/quality-agency>

- **Koledžām ir jāatvieglo kritēriji attiecībā uz zinātniski pētniecisko darba veikšanu.** Koledžas pirmām kārtām ir profesionālas izglītības iestādes, kas sagatavo speciālistus darba tirgum. Pirmā līmeņa augstākā izglītība pēc izglītības līmeņa atbilst nepilnam bakalauram. Mūsaprāt ir nepareizi koledžām pieprasīt veikt zinātniski pētniecisko darbu un sodīt par to, ja tāds netiek veikts, neskatoties uz to, ka tas nav šo izglītības iestāžu mērķis.
- Pašnovērtējuma ziņojuma veidlapai un novērtēšanas komisijas atzinuma veidlapai jābūt saskaņotai ar noteiktajiem vērtēšanas kritērijiem.
- AIP studiju virzienu vērtēšanas projekta rezultāti un izstrādātā metodika, apkopotie dati ir iespējami lielākā mērā jāizmanto IZM turpmākajā darbā, īpaši – augstākās izglītības kvalitātes novērtēšanas sistēmas pilnveidē, augstākās izglītības akreditācijā un augstākās izglītības statistikas pārskatu izveidē.
- Tās programmas, kas projekta ietvaros novērtētas kā „pastāvēšanas lietderība apšaubāma” (iekļautas III grupā), **nav finansējamas no valsts budžeta līdzekļiem.**
- Attiecībā uz lēmumu par to, vai III grupas studiju programmas virziena ietvaros akreditēt – **lēmums jāpieņem Studiju akreditācijas komisijai** (atklātā balsojumā, balstoties uz kvalitatīvu diskusiju par ekspertu vērtējumu un augstskolas paveikto, īstenojot rekomendācijas).

Normatīvā akta saskaņošanas process turpinās pēc ziņojuma sagatavošanas laika.

Priekšlikumi koledžu attīstībai

2012.gada maijā tika izveidota darba grupa ar mērķi sagatavot priekšlikumus koledžu attīstībai.

Zemāk LDDK sniegtie priekšlikumi par jautājumiem, kuri būtu jāaplūko darba grupas ziņojumā:

- Ņemot vērā dažādās interpretācijas, būtu lietderīgi ziņojumā precizēt koledžu vietu Latvijas izglītības sistēmā. Darba devēji koledžas pirmām kārtām redz kā profesionālās izglītības iestādes. Plaši atbalstīts modelis: vidusskola + koledžas līmeņa izglītība.
- Mērķi:
 - iedzīvotāju sagatavotības atbilstoši darba tirgum nodrošināšanā;
 - mūžizglītības iespēju veicināšana un nodrošināšana.
- Attiecīgi priekšlikumiem koledžas izglītības līmeņa attīstībai būtu jābūt saistītiem ar šo mērķu labāku sasniegšanu, piem., elastīguma nodrošināšana izglītībā (lai veicinātu mūžizglītību), sadarbības ar darba devējiem nodrošināšanā (lai veicinātu atbilstību darba tirgum, piem., atbalsts prakses vietu nodrošināšanai darba devējiem, sadarbības padomes ar darba devēju līdzdalību).
- Infrastruktūras atjaunošana jāplāno neatrauti no profesionālās izglītības iestāžu infrastruktūras atjaunošanas. Esošajā ES fondu plānošanas periodā koledžu infrastruktūras attīstība netika atbalstīta vispār, kaut arī finansējums bija pieejams gan profesionālās vidējās izglītības iestādēm, gan augstskolām. Nākošajā ES fondu plānošanas periodā koledžām būtu jāvelta atsevišķa finansējuma aktivitāte. Prioritāte: koledžas, kas izglīto darbiniekus tautsaimniecības prioritārajās nozarēs, kā arī pēc kuru sagatavotajiem darbiniekiem ir lielākais pieprasījums darba tirgū.

- Koledžas līmeņa izglītības atzīšana studiju turpināšanai augstskolās. Ja koledžai noslēgts līgums ar augstskolu, problēmu neesot. Tomēr tas nav sistēmisks risinājums. Būtu lietderīgi iekļaut ziņojumā viedokli, vai šī vispār ir problēma un cik daudzus tā skar. Ja jā - kādi iespējamie risinājumi.
- Risinājumi pedagogu atalgojuma paaugstināšanai. Nedrīkst būt zemāks par vispārīglītojošo skolu pedagogu algām, ideālais variants - vidējais nozarē, lai piesaistītu augsta līmeņa nozaru speciālistus. Pedagogu kvalifikācijas celšanas un novērtēšanas pamatā - praktiskā pieredze, darba pieredze konkrētajā profesijā
- Risinājumi pastāvošajiem ierobežojumiem rīkoties ar pašu ieņēmumiem (ierobežojums pašu ieņēmumu pārpildi pārcelt uz nākamo gadu), kas nodrošinātu efektīvāku saimniekošanu, ieguldījumus pašu attīstībā.
- Aplūkot, vai izvirzītās prasības attiecībā uz pētniecisko darbību ir adekvātas un vai tās palīdz vai kavē sasniegt koledžu galvenos mērķus (darba tirgus, mūžizglītība).

Darba grupas darbs un ziņojuma izstrāde turpinās pēc šī ziņojuma sagatavošanas datuma.

2.5. Būtiskākie Eiropas Savienības profesionālo izglītību nosakošie normatīvie akti, politikas plānošanas dokumenti un pozīcijas

ES 2020

ES 2020¹² ir ES izaugsmes stratēģija nākošajai desmitgadei. Tās pamatā ir mērķis, ka ES kļūst gudra, ilgtspējīga un iekļaujoša ekonomika. ES 2020 stratēģija aptver mērķus un rīcības virzienus nodarbinātības, produktivitātes un sociālās labklājības veicināšanai. Pieci prioritārie darbības virzieni: nodarbinātība, inovācijas, izglītība, sociālā kohēzija un klimats/enerģētika.

ES 2020 mērķi (un pakārtotie Latvijas nacionālie mērķi), kas attiecas uz (visvairāk ir saistīti ar) izglītību:

- Nodarbinātībā: 75% no 20-64 g.veciem ES iedzīvotājiem būtu jābūt nodarbinātiem (Latvijas nacionālais mērķis – 73%).
- Pētniecība un attīstība: 3% no ES IKP jābūt ieguldītam pētniecībā un attīstībā (Latvijas nacionālais mērķis – 1.5%).
- Izglītībā: vidējam skolu nepabeigušo skaitam ES jābūt mazākam par 10% (Latvijas nacionālais mērķis – 13.4%); vismaz 40% no 30-34.g.veciem ES iedzīvotājiem jābūt ar augstākās izglītības grādu (Latvijas nacionālais mērķis - 34-36%).

ES 2020 stratēģija no līdzšinējās ES Lisabonas stratēģijas atšķiras ar:

1. Cita veida izaugsmes mērķiem (gudra, ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme), kas paredz:
 - paaugstināt prasmju līmeni un veicināt mūžizglītību;

¹² Vairāk informācijas http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

- attīstīt pētniecību un inovācijas;
 - gudri izmantot tīklošanās iespējas un digitālās ekonomikas iespējas;
 - modernizēt ražošanu;
 - nodrošināt augstāku enerģētikas un resursu efektivitāti.
2. Stingrāku pārvaldību: regulāru un caurspīdīgu progresa monitorēšanu, atbildību Es politiskajā augstākajā– Eiropadomes – līmenī. Eiropas komisija stratēģijas ieviešanas uzraudzībā izmantos jaunas iespējas, kuras sniedz Lisabonas līgums: rekomendācijas, brīdinājumus un pat soda naudas, kur tas būs nepieciešams.
 3. Stingrāku ekonomisku vadību: tiek ieviests „Eiropas semestrs”. Tā ietvaros dalībvalstīm ir jāiesniedz ziņojumi par ekonomiskām reformām, stabilitāti un konvergenci, kā arī paredzēt finansējumu plānoto reformu ieviešanai.

Balstoties uz iesniegtajiem NRP ziņojumiem, Eiropas Komisija izstrādā priekšlikumus dalībvalstīm¹³ reformām, kurus apstiprina Eiropadome pavasara tikšanās reizē.

Attiecībā uz izglītību, **Padomes ieteikumi¹⁴ Latvijai** par Latvijas 2012. gada valsts reformu programmu bija šādi:

- „Veikt pasākumus **ilgstošā bezdarba** un **jauniešu bezdarba samazināšanai**, novēršot **mācību priekšlaicīgu pārtraukšanu**, veicinot **efektīvāku arodpraksi** un **profesionālo izglītību un apmācību**, palielinot aktīvās **darba tirgus politikas un tās apmācību sadaļas kvalitāti**, darbības jomu un efektivitāti un nodrošinot efektīvu algu subsīdiju shēmu.
- Turpināt **augstākās izglītības reformu**, cita starpā ieviešot **jaunu finansēšanas modeli**, kas stimulētu kvalitāti, **stiprinātu tirgus vajadzību ievērošanu** un **saikni ar zinātniskās izpētes iestādēm** un novērstu **budžeta līdzekļu sadrumstalošanu**. Izstrādāt un īstenot efektīvu zinātniskās izpētes un **inovācijas politiku**, kas paredz veicināt **uzņēmumu inovācijas**, tostarp izmantojot nodokļu atvieglojumus, modernizēt infrastruktūru un racionalizēt zinātniskās izpētes iestādes.”

HORIZON 2020

HORIZON 2020 ir ES ietvarprogramma¹⁵ pētniecībai un inovācijām, kā arī finanšu instruments, ar kura palīdzību paredzēts ieviest idejas un mērķus, kas paredzēti ES Inovāciju stratēģijā *Innovation Union*¹⁶. Šī ietvarprogramma apvienos visus līdzšinējos finanšu instrumentus pētniecības un inovāciju atbalstam, un tam kopā paredzēti 80 miljardi EUR. Ietvarprogrammas īstenošana tiks uzsākta un pirmie

¹³ Visu dalībvalstu NRP un priekšlikumu ziņojumu apkopojums pieejams: http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/country-specific-recommendations/index_en.htm

¹⁴ Padomes ieteikums par Latvijas 2012. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2012.–2015. gada konverģences programmu. Briselē, 30.5.2012. COM(2012) 320 final

¹⁵ Vairāk informācijas: <http://ec.europa.eu/research/horizon2020>

¹⁶ Vairāk informācijas: http://ec.europa.eu/research/innovation-union/index_en.cfm

projektu uzsaukumi tiks izsludināti 2014.gadā, līdz tam notiek pārrunas par programmas prioritātēm, budžetu, nosacījumiem.

Latvijas nacionālās pozīcijas sagatavošanas procesā LDDK sniedza viedokli, zemāk galvenās atziņas:

- LDDK atbalsta Latvijas dalību ietvarprogrammā, līdzfinansējot sekmīgos Latvijas projektus;
- Ietvarprogramma ir nozīmīga ražošanas un tautsaimniecības sekmēšanas kontekstā. Ir saprotama nepieciešamība koncentrēt resursus lielos ES projektos, lai nodrošinātu ES kopēju konkurētspēju. Tomēr, ņemot vērā nozīmīgo pētniecības un inovāciju pozitīvo ietekmi uz tautsaimniecības un nodarbinātības attīstību un valstu konkurētspēju, ar ietvarprogrammas palīdzību (piem., atsevišķām tās programmām) jāatbalsta tās valstis, kuras nav uzrādījušas pietiekami labus rezultātus inovāciju jomā – it īpaši atbalstot pētnieku mobilitāti, dalību starptautiskos sadarbības projektos, prioritāro pētniecības jomu infrastruktūras attīstību, pētnieku – uzņēmumu sadarbības projektus.
- Kur vien iespējams, uzņēmumiem būtu jābūt iespējai piedalīties ERC projektos.
- Jāveicina mobilitāte starp zinātnisko institūtu un privātā sektora pētniekiem, lai veicinātu zinātnieku – uzņēmēju sadarbību.
- Nepieciešams atbalstīt kohēzijas un izlīdzināšanas aspektus.
- Nepieciešams kritērijos paredzēt atbalstu sadarbībai ar uzņēmumiem, tehnoloģiju pārnesei un inovāciju ieviešanai, lai veicinātu inovatīvu uzņēmumu īpatsvara pieaugumu, kā arī privātā sektora ieguldījumu pētniecībā, kas pēdējo gadu laikā ES ir konstanti samazinājies (no 39% FP4 līdz 25% FP7).
- Ņemot vērā dažādo uzņēmumu lielumu, konkurētspēju un inovativitātes līmeni, atbalstāma būtu atbilstības kritēriju piemērošana dažādām valstīm.
- Jāatbalsta inovāciju veicināšana MVU. Lielākā daļa darba vietu koncentrējas MVU, un ietvarprogrammai jāļauj MVU sektoram gūt no iespējām sadarboties ar zināšanu ietilpīgiem uzņēmumiem, pētniekiem un viņu kopdarba rezultātiem. Attiecīgais atbalsts jāsaista ar ES MVU atbalsta programmām, lai izvairītos no pārkļāšanās.

CEFEFOP pētījums „Prasmju pieprasījums un piedāvājums Eiropā līdz 2020.gadam”

Pētījumā tiek prognozēts, ka Eiropā vidējās kvalifikācijas darba vietu skaits paliks gandrīz nemainīgs – aptuveni 50% no visām darba vietām, vislielākais pieprasījuma pieaugums būs vērojams augstākās kvalifikācijas darba vietās – no 29% 2009.gadā līdz 35% 2020.gadā, savukārt kritums – zemas kvalifikācijas darba vietās – attiecīgi no 20 līdz 15%. Visievērojamāk darba vietu skaits samazināsies primārajās nozarēs, būvniecībā, lauksaimniecībā un ražošanā, savukārt pakalpojumu nozarēs būs vērojams darba vietu pieaugums par 4% līdz 2020.gadam. Zemas kvalifikācijas darba vietu īpatsvara samazināšanos var skaidrot ar tehnoloģisko attīstību, kā arī ar to, ka ES vairs nevar konkurēt ar attīstības valstīm darbaspēka izmaksu ziņā.

BusinessEurope pozīcijas

BusinessEurope¹⁷ pārstāv 41 nacionālas darba devēju organizācijas no 35 valstīm. Attiecībā uz prasmju attīstību, BusinessEurope atzīst, ka tā ir kritiski svarīga, lai risinātu vairākus izaicinājumus Eiropas turpmākajai attīstībai. Turpmāka konkurētspējas saglabāšana ir atkarīga no tā, cik Eiropa būs spējīga veicināt inovācijas, kas savukārt balstās prasmju attīstībā. Tāpat arī cilvēku darbaspējas vecumā samazinājums paaugstina nepieciešamību pēc augstākas produktivitātes. Prasmju attīstība ir pamats tam, lai veiksmīgi pārietu uz resursefektīvu, ar zemu oglekļa emisiju un augstākas pievienotas vērtības ekonomiku. Tomēr jau šobrīd Eiropai ir raksturīgas lielas prasmju neatbilstības, kā arī kvalificēta darbaspēka trūkums, kas nopietni kavē ekonomisko attīstību. Tādēļ BusinessEurope prioritāte ir darba tirgus vajadzībām atbilstošā un izglītības un apmācības sistēmas veicināšana, tostarp veicinot sadarbību starp izglītības iestādēm un uzņēmumiem.

BusinessEurope kā Eiropas sociālais pārstāvis iesaistās ES izglītības politikas veidošanā, tostarp kopējo rīku izglītības sistēmu caurspīdīguma un mobilitātes veicināšanai izveidē un popularizēšanā. BusinessEurope ir iesaistīti gan Boloņas procesā (attiecībā uz augstāko izglītību), gan Kopenhāgenas procesā (attiecībā uz profesionālo izglītību), lai veicinātu nodarbinātību un veicinātu kvalitatīvas profesionālās izglītības un apmācības pieejamību.

Zemāk aktuālo BusinessEurope pozīciju par izglītības jautājumiem kopsavilkums.

Kvalitātes ietvars mācību praksēm (2012.gada jūlijs)

Galvenā pozīcija par ES priekšlikumu par kvalitātes ietvaru mācību praksēm:

1. Mācību prakses var spēlēt nozīmīgu lomu praktiskas darba pieredzes nodrošināšanā jauniešiem, kas ir svarīga vieglai pārejai no izglītības sistēmas uz darba tirgu. Tādēļ mācību prakšu īstenošanā galvenajam uzsvaram būtu jābūt uz izglītošanos un iemaņu gūšanu, nevis – naudas pelnīšanu.
2. Minimālās prasības mācību praksēm ir jānosaka katrai dalībvalstij pašai, jo izglītība ir dalībvalstu kompetence, nevis Eiropas līmenī.
3. Jebkādus ES priekšlikumus par kvalitātes ietvaru mācību praksēm ir jāaskaņo ar Eiropas sociālajiem partneriem.

Svarīgākie dati un fakti:

- ES ir vairāk kā 24.5 miljoni cilvēku, tostarp 5.5. miljoni – jaunāki par 25 gadiem.
- ES ir 4 miljoni neaizpildītu vakanču.
- 2010.gadā 14.1% ES iedzīvotāju vecumā no 18-24 gadiem nebija pabeiguši vidējo izglītību.

BusinessEurope prioritātes attiecībā uz mācību praksēm:

¹⁷ Vairāk par BusinessEurope: <http://www.busesseurope.eu/content/default.asp?PageID=582>

- Meklējot risinājumus jauniešu bezdarba mazināšanai, svarīgi ir risināt prasmju neatbilstības problēmu: atšķirības starp to jauniešu prasmēm, kas šobrīd ienāk darba tirgū un to, kas darba tirgū ir nepieciešams. Mācību prakses (traineeship) vai mācekļa apmācība (apprenticeship) ir būtisks instruments šīs problēmas risināšanai.
- Skaidri jāformulē atšķirības starp mācību praksēm un mācekļa apmācību. Saskaņā ar Eiropas Komisijas pētījumu, kas ir publicēts 2012.gada jūlijā:
 - 1) Mācekļa apmācība ir sākotnējā profesionālā apmācība, kas apvieno mācīšanos uz vietas uzņēmumā ar skolā balstītu apmācību, kas nodrošina sākotnējās profesionālās izglītības kvalifikācijas iegūvi.
 - 2) Mācību prakse dažādās valstīs tiek definēta dažādi. Kopīgas iezīmes ir: vidējās izglītības ieguves mērķis, praktiskas apmācības elements (ārpus izglītības iestādes) mācību programmā.
- Mācību prakses un mācekļa apmācība nedrīkst būt pārāk stingri regulētas, lai to organizēšana nekļūtu administratīvi sarežģīta.
- Vadlīnijām un kārtībai, kādā tiek organizētas mācību prakses un mācekļa gadi, cita starpā jānosaka praktikanu atbildība pret uzņēmumu, kurā notiek mācību prakse/mācekļa apmācība, īpaši attiecībā uz konfidencialas informācijas neizpaušanu.
- ES var veicināt praktiskās pieredzes iegūšanas iespējas ar ES fondu finansējuma palīdzību, kā arī labās prakses popularizēšanu.

Atjaunotā ES Inovāciju stratēģija (2011.gada novembris)

Galvenā pozīcija:

1. ES nepieciešams kļūt konkurētspējīgai pasaules mērogā attiecībā uz inovācijām.
2. ES politikas veidotājiem ir jāstiprina ES inovāciju kapacitāte. Steidzami ir jāsteno pasākumu virkne, lai nodrošinātu ES pētniecības un inovāciju izaugsmi Eiropā.
3. ES apstiprinātā stratēģija „Innovation Union” ir labs pamats, lai atjaunotu ES inovāciju stratēģiju, kura ir jāsteno nekavējoties.

Svarīgākie dati un fakti:

- Izdevumi pētniecībai un attīstībai % no IKP (2010):
 - 1) ES – 1.9%
 - 2) Ķīna – 1.44%
 - 3) ASV – 2.76%
 - 4) Japāna – 3.44%

BusinessEurope prioritātes attiecībā uz inovāciju stratēģiju:

- Izaicinājumu dēļ, kas saistīti ar ekonomisko krīzi un globālo konkurenci, steidzami nepieciešams atbalstīt ES pētniecību un inovācijas. ES ir reģistrēti tikai 16% no pasaules patentiem, kamēr ASV – 35%, Japānā – 18%, kas norāda, ka Eiropai ir aktīvi jāstrādā, lai veicinātu inovācijas. Ķīna joprojām tērē mazāk IKP apjoma, lai atbalstītu pētniecību un attīstību, taču tā šobrīd strauji tuvojas ES izmaksu līmenim. ES arī ir nepieciešams stiprināt inovāciju kapacitāti, nodrošinot cilvēkresursus ar atbilstošām prasmēm.
- Lai īstenotu Eiropas Komisijas komunikācijā „Innovation Union” noteiktos mērķus, tai jāfokussējas uz šādām galvenajām jomām:
 - 1) jāstiprina finanšu mehānismi, it īpaši riska-sadales atbalsta mehānismi, kā arī riska kapitāla mehānismi caur Eiropas Investīciju Banku;
 - 2) ESF fondu īstenošanā jābūt lielākam akcentam uz pētniecību, attīstību un inovācijām kā attīstības priekšnosacījumu, nekā līdz šim;
 - 3) Jāuzlabo ietvars pētniecībai, attīstībai un inovācijām;
 - 4) Jāizveido labi funkcionējoša Eiropas Pētniecības telpa līdz 2014.gadam;
 - 5) ES pētniecības un inovāciju programmas ir jāvienkāršo;
 - 6) Jāaktivizē un jāiesaista viss ES pētniecības potenciāls, lai veidotos veiksmīgas inovāciju partnerības;
 - 7) Jānodrošina, ka Eiropa kļūst pievilcīga dzīves un darba vieta starptautiski spēcīgākajiem pētniekiem, akadēmiķiem un inovatoriem;
 - 8) Jānodrošina, ka dalībvalstīm ir savas stratēģijas, kā sagatavot pētniekus pietiekamā skaitā;
 - 9) Jāveicina uzņēmēju iesaisti doktora programmu veidošanā un īstenošanā, lai doktorantūras beidzēju prasmes labāk atbilstu darba tirgus prasībām;
 - 10) Jānodrošina ātrāka un modernāla standartu noteikšanas sistēma;
 - 11) Jāiesaista plašs partneru loks stratēģijas ieviešanā;
 - 12) Jāizmanto Eiropas Tehnoloģiju institūta potenciāls, lai integrētu izglītību, pētniecību un inovācijas ES līmenī;
 - 13) Jāizveido vienota ES patentu un strīdu risināšanas sistēma.

Izglīto nodarbinātībai (2012.gada aprīlis)

Šajā publicācijā BusinessEurope iezīmē 10 galvenos faktus par situāciju ES, kā arī nosauc svarīgāko nepieciešamo rīcību, lai veicinātu nodarbinātību ar izglītības palīdzību.

Galvenie fakti par ES:

1. **Augsts bezdarbs.** 24.5 miljoni sieviešu un vīriešu nav darba ES. 5.5. no tiem – jaunieši vecumā līdz 25 gadiem. ES jauniešu bezdarba līmenis ir 22.4%, kas ir divas reizes lielāks par vidējo bezdarbu – 10.2%.
2. **Prasmju neatbilstība.** 4 miljoni vakanču ES joprojām ir neizpildītas prasmju neatbilstības dēļ.
3. **Izmaiņas darba tirgum nepieciešamajās prasmēs.** Ir izteikta tendence pieaugt prasmju-ietilpīgo darbu īpatsvaram. Gandrīz 90% no visiem darbiem, kas tiks izveidoti vai būs vakanti līdz 2020.gadam, būs prasība par vidēja vai augstāka līmeņa kvalifikācijas.
4. **Agra skolu pamešana.** 14.1% no 18-24 g.jauniem iedzīvotājiem ir pametuši skolu ar zemāku par vidējo izglītību (2010). Agra skolu pamešana būs arvien aktuālāka problēma nākotnē līdz ar izteiktāku zemo kvalifikāciju darba vietu skaita samazināšanos – līdz pat 10 miljonu zemas kvalifikācijas darba vietu līdz 2020.g.
5. **Novecošanās.** Tas ir izaicinājums pietiekama darbaspēka nodrošināšanai ilgtermiņā. 2014.gadā darbaspējīgo iedzīvotāju skaits (20-64.g.v.) sāka samazināties. 2020.gadā tas būs samazinājies par aptuveni 3 miljoniem iedzīvotāju un par 40 miljoniem – 2050.gadā.
6. **Prasmju nepietiekamība.** Eiropas izglītības un apmācības sistēma nav piemērota uzņēmumu prasmju vajadzībām. Tiek prognozēts, ka 2015.gadā pietrūks 384.000 – 700.000 kvalificētu IT speciālistu. Kopumā, arvien vairāk uzņēmumiem būs nepieciešami prasmes, kas atbilst STEM¹⁸ jomām.
7. **Starptautiskā konkurence.** Ir radušies jauni izglītības un inovāciju spēki. Visstraujākais pieaugums izglītības un pētniecības izdevumos ir Ķīnai – par 615% kopš 1996.gada. Ķīnas augsti izglītoto iedzīvotāju skaits kopš 1990.gada ir pieaudzis par 700%.
8. **Zemas produktivitātes izaugsme.** Ikgadējā ES produktivitātes kāpums no 2001.-2007.gadam bija +1.45%, bet no 2008.-2010.g. tā bija -0.23%, salīdzinot ar +2.5% un 1.8% ASV tajos pašos laika posmos.
9. **Mūžizglītība.** 2009.gadā ES valstis, kurās bija vislielākie mūžizglītībā iesaistīto iedzīvotāju rādītāji, bija Zviedrija, Dānija, Somija un Lielbritānija – tajās vairāk kā 20% no iedzīvotājiem vecumā no 25 – 64 gadiem piedalījās izglītībā un apmācībā.
10. **Zema mobilitāte.** 2010.gadā tikai 2.8% no ES darbaspējīgajiem iedzīvotājiem (15-64 g.) dzīvoja citā dalībvalstī. Šis vidējais rādītājs ES stabili saglabājas jau aptuveni 10 gadus. Vidējais darba ilgums vienā uzņēmumā ES ir aptuveni 10 gadi, savukārt ASV – 4.4 gadi.

Lai reformas būtu sekmīgas, BusinessEurope nosaka šādus priekšnosacījumus:\

¹⁸ STEM - Science, Technology, Engineering and Mathematics (zinātne, tehnoloģijas, inženierzinātnes, matemātika).

- Cieša sadarbība ar uzņēmumiem, darba devēju organizācijām un izglītības iestādēm.
- Studentiem jāpalīdz pieņemt pamatotu lēmumu par savas karjeras turpmāko attīstību, kas balstītos skaidrā informācijā par karjeras iespējām dažādos sektoros un profesijās.
- Izglītību vairs nenosaka tajā pavadītās stundas, bet gan prasmes un kompetences, kas tajā ir iegūtas.

Lai nodrošinātu izglītību nodarbinātībai, BusinessEurope pieprasa ES:

1. Atbalstīt dalībvalstis to centienos veidot modernas izglītības un apmācības sistēmas:
 - Sākotnējā izglītībā:
 - i. labi funkcionējoša pamata un vispārizglītojošās izglītības sistēma
 - ii. ES būtu jānodrošina ES finansējuma iespējas tām dalībvalstīm, kas vēlas īstenot duālās profesionālās sistēmas pilotprojektus vai to ieviest pilnībā savā valstī.
 - Mūžizglītībā:
 - i. ES jānodrošina, ka nacionālais nosacījumu ietvars paredz darba devēju un darbinieku ieguldījumu profesionālajā izglītībā atzīšanu, atbalstīšanu un atalgošanu.
2. Noņemt barjeras mobilitātei un izglītotu iedzīvotāju imigrācijai
 - Izvērtēt un atcelt nepamatotus ierobežojumus darba spēka migrācijai (profesionālo kvalifikāciju atzīšanas un pensiju jomās)
 - Piesaistīt augsti izglītotus trešo pasaules valstu iedzīvotājus.
3. Uzlabot ES prasmju pārvaldību
 - Atbalstīt sadarbību un savstarpējas papildināšanās iespējas starp profesionālo izglītību un augstāko izglītību.
 - Iesaistīt sociālos partnerus visos līmeņos ES prasmju pārvaldībā, lai nodrošinātu, ka prasmju politika atbilst darba devēju un ņēmēju vajadzībām.

3. Secinājumi un rekomendācijas

Secinājumi

- Aktuālākie jautājumi 2011.gada otrajā pusē, 2012.gada pirmajā pusē izglītībā bija saistīti ar profesionālās izglītības reformām, kas turpinājās jau kopš to uzsākšanas 2010.gadā: tika turpināta profesionālās izglītības iestāžu tīkla reforma, apvienojot un diferencējot profesionālās izglītības iestādes, daļai no tām piešķirot kompetences centra statusu. Apvienojot vairākas profesionālās izglītības iestādes, tika izveidotas jaunas profesionālās izglītības iestādes, kurām atlases veidā tikai

izvēlēti jauni direktori. Paralēli tika uzsākts profesionālās izglītības satura pārstrukturizācijas projekts, kura ietvaros LDDK bija iesaistīts pie NEP izveides un aktuālo profesionālās izglītības jautājumu apspriešanas ar darba devējiem, kas tika iesaistīti NEP. Šīs aktivitātes bija jau iepriekš plānotas, paredz finansiālu atbalstu un saistības, tādēļ turpinājās neatkarīgi no IZM attiecīgo struktūrvienību atbalsta neskatoties uz to, ka pašā IZM šajā laikā tika veiktas ievērojamas pārmaiņas un attiecīgai struktūrvienībai bija ļoti ierobežota kapacitāte.

- Īstenojot izglītības reformas, lielākais izaicinājums ir panākt vienotu visu pušu izpratni par jautājumiem, lai reformu īstenošanā virzītos uz priekšu. Vairāki gadījumi, kad iesāktas iniciatīvas tiek vairākas reizes pārstrādātas, liecina par to, ka partneru vidū netiek panākts konsensuss un iniciatīvas netiek balstītas racionālos apsvērumos. Piemēram, profesionālās izglītības infrastruktūras attīstības projekti tika iesākti daudzās profesionālās izglītības iestādēs, kaut arī atkārtotā IZM izvērtēšana parādīja, ka tik daudzus projektus par attiecīgu finansējumu nemaz nav iespējams īstenot, un ka nepieciešams finansējumu koncentrēt. Tāpat arī, pagājušā gadā tika izstrādāti MK noteikumi, pēc kuriem tiek piešķirts Kompetences centra statuss profesionālās izglītības iestādēm. Izstrādājot šos noteikumus, IZM neņēma vērā LDDK iebildumus, taču tagad, saskaroties ar atbalsta trūkumu kompetences centriem, tiek atkal uzsākta diskusija par iespējamo MK noteikumu maiņu, diskusijā atkārtoti iesaistot darba devēju pārstāvjus.

- Augstākajā izglītībā 2011.gads ir raksturīgs ar iesāktu diskusiju par augstākās izglītības atbilstību darba tirgus prasībām. LDDK ar IZM, RP, AIP, LBAS un LSA noslēdza Vienošanās par augstākās izglītības pakāpenisku pārstrukturizēšanu atbilstoši darba tirgus prasībām. Tās ietvaros tika izstrādāts darbības plāns un notika vairākas tikšanās, lai stiprinātu sadarbību un īstenotu konkrētas aktivitātes mērķu sasniegšanā. Šai tēmai tika arī veltīta Reformu vadības grupas izglītības apakšgrupa, kuras darba rezultātā izkristalizējās priekšlikums kā augstskolu darba rezultātu vērtēt absolventu nodarbinātības rādītājus. Šis bija viens no kritērijiem, ar kuriem tika papildināts IZM Ziņojums par augstākās izglītības finansēšanas modeli, kura mērķis bija esošo augstākās izglītības finansēšanas modeli papildināt ar vairākiem uz rezultātu orientētiem kritērijiem.

- Lielākais notikums augstākajā izglītībā 2011.gada otra puse – 2012.gada sākums – AIP īstenotais studiju virzienu vērtēšanas projekts. LDDK tajā pirmo reizi deleģēja darba devēju pārstāvjus studiju programmu kvalitātes vērtēšanai. Tāpat arī 2012.gadā IZM ir uzsāka rīkot augstākās izglītības forumus – dažādu sadarbības partneru priekšlikumu apkopojumu par dažādiem augstākās izglītības jautājumiem, lai sagatavotu reformu priekšlikumus.

- Lai veicinātu NEP iesaisti visu izglītības jautājumu risināšanā, būtu jāiesaista NEP darba devēju viedokļu apkopošanā arī par augstākās izglītības jautājumiem.

- LDDK Eiropas jomtas organizācijas BusinessEurope pozīcijas dokumenti ir noderīgi, lai izprastu izprastu starptautiska līmeņa iniciatīvu ietekmi uz darba devējiem, tostarp Latvijas uzņēmējiem un tautsaimniecību, kā arī lai savlaicīgi formulētu Latvijas darba devēju pozīciju.

- Vērtējot LDDK pausto pozīciju rezultativitāti (atbalstu guvušo skaits), secināms, ka lielāka iespējamība gūt atbalstu ir tām pozīcijām, kas ir izdiskutētas

iespējami plašākā darba devēju lokā, kas ir formulētas iespējami koncentrēti un precīzi. Savukārt izvērstas pozīcijas par dažādiem jautājumiem ir atbilstošas, lai informētu un ietekmētu politikas veidotāju domāšanas maiņu ilgtermiņā.

Rekomendācijas:

- Priekšlikumus, kas saistīti ar profesionālās izglītības sistēmas maiņu, ir jāizdiskutē NEP ar mērķi pirmkārt panākt vienotu izpratni par kopīgu mērķi, vienotu pieeju/veidiem, kā šo mērķi sasniegt, otrkārt vienoties par visu pušu iesaisti šādas pieejas īstenošanā. Bez kopīgas izpratnes un iesaistes reformu procesā nav iespējama visu iesaistīto pušu ieguldījums un atbildība par izglītības rezultātu.

- Ņemot vērā, ka profesionālās izglītības iestādes ir svarīgas ne tikai nozarēm nacionālā līmenī, bet arī reģiona darba devējiem, jānodrošina informācijas apmaiņa ar LDDK reģionālajiem sociālā dialoga ekspertiem. LDDK reģionālajiem sociālā dialoga ekspertiem ir svarīga loma reģiona darba devēju vajadzību apzināšanā, saiknes ar vietējo izglītības iestādi izveidošanā un prakses vietas nodrošināšanā.

- Turpmāk, formulējot darba devēju pozīcijas par augstākās izglītības jautājumiem, šajā procesā būtu jāiesaista NEP.

- Sadarbībā ar NEP izveidot darba devēju – studiju programmu kvalitātes vērtēšanas ekspertu – datu bāzi.

- Atzinumu sniegšanā viedokļa formulējumā vēlams iesaistīt iespējami vairāk darba devēju pārstāvju, vēlams, rīkojot klātienē saskaņošanas sanāksmi. Priekšlikumus, kuriem nepieciešams tūlītējs politikas veidotāju atbalsts, vēlams formulēt maksimāli konkrēti un īsi. Nepieciešamības gadījumā nevairīties formulēt plašāku analīzi un priekšlikumus, lai veicinātu izpratni par darba devējiem aktuāliem un svarīgiem jautājumiem.

4. Izmantoto avotu saraksts

Publikācijas, normatīvie akti, politikas plānošanas dokumenti

Akadēmiskās informācijas centrs, 2011. Ziņojuma projekts „Latvijas izglītības sistēmas attiecināšana pret Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru mūžizglītībai un Eiropas augstākās izglītības telpas kvalifikāciju ietvarstruktūru”. Pieejams: http://nki-latvija.lv/wp-content/uploads/2011/05/EKI-zinojums-melnraksts_gala.pdf

BusinessEurope, 2011. A Renewed EU Innovation Strategy. Pieejams: <http://www.besnesseurope.eu/content/default.asp?PageID=568&DocID=29402>

BusinessEurope, 2012. Educate for Employment. Pieejams: <http://www.besnesseurope.eu/Content/default.asp?pageid=568&docid=30149>

BusinessEurope, 2012. Quality Framework for Traineeships. Pieejams: <http://www.besnesseurope.eu/content/default.asp?PageID=568&DocID=30529>

ENQA, EUA, ESU, EURASHE, 2009. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. Pieejams: http://enga.eu/files/ESG_3edition%20%282%29.pdf

Eurydice, 2010. Organisation of the education system in Latvia 2009/2010. Pieejams: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/LV_LV.pdf

ES, 2012. Padomes ieteikums par Latvijas 2012. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2012.–2015. gada konverģences programmu. Briselē, 30.5.2012. COM(2012) 320 final. Pieejams: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/csr2012_latvia_lv.pdf

IZM, 2007. Izglītības un zinātnes ministrija, 2007. Izglītības attīstības pamatnostādnes 2007.-2013.gadam. Pieejamas: <http://izm.izm.gov.lv/normativie-akti/politikas-planosana/1016.html>

IZM, 2007. Mūžizglītības politikas pamatnostādnes 2007.-2013.gadam. Pieejamas: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2169>

IZM, 2009. Konceptcija „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā”. Pieejama: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3163>

IZM, 2011. Informatīvais ziņojums "Mūžizglītības politikas pamatnostādņu 2007.-2013.gadam īstenošanas gaitu 2009. un 2010.gadā. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2169>

IZM, 2011. Informatīvais ziņojums „Mūžizglītības politikas pamatnostādņu 2007.-2013.gadam īstenošanas gaita 2009. un 2010.gadā”. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=2663>

MK, 2000. Ministru kabineta 2000.gada 15.augusta noteikumi Nr.276 „Mācību prakses organizēšanas kārtība”. Pieejami: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=9853>

MK, 2010. Ministru kabineta 2010.gada 18.maija noteikumi Nr.461 „Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām un Profesiju klasifikatora lietošanas un aktualizēšanas kārtību”. Pieejams: <http://lm.gov.lv/text/80>

MK, 2010. Ministru kabineta 2010.gada 6.janvāra rīkojums Nr.5 “Par Profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas pamatnostādņem 2010.-2015.gadam”. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=203373>

MK, 2011. Ministru kabineta 2011.gada 22.februāra noteikumi Nr.148 „Profesionālās izglītības kompetences centra statusa piešķiršanas un anulēšanas kārtība”. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=226688>

MK, 2012. Ministru kabineta 2012.gada 10.janvāra noteikumi Nr.36 „Iepriekšējā izglītībā un profesionālā pieredzē sasniegtu studiju rezultātu atzīšanas noteikumi”. Pieejami: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=242653>

NTSP, 2008. Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomes nolikums. Pieejams: <http://www.mk.gov.lv/mp/vaditas-padomes/ntsp/>

Saeima, 1998. Izglītības likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=50759>

Saeima, 1995. Augstskolu likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=37967>

Saeima, 1999. Darba devēju organizāciju un to apvienību likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=24467>

Saeima, 1999. Profesionālās izglītības likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=20244>

Saeima, 1999. Vispārējās izglītības likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=20243>

Saeima, 2005. Zinātniskās darbības likums. Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=107337>

Interneta vietnes

Biedrības „Jauniešu konsultācijas” projekts – karjeras portāls www.prakse.lv

BusinessEurope mājas lapa www.busesseurope.eu

CEDEFOP mājas lapa www.cedefop.europa.eu/

Eiropas Komisijas portāls www.ec.europa.eu

Ekonomikas ministrijas mājas lapa www.em.gov.lv

ES portāls www.europa.eu

Izglītības un zinātnes ministrijas mājas lapa www.izm.gov.lv

Labklājības ministrijas mājas lapa www.lm.gov.lv

Latvijas normatīvo aktu datu bāze www.likumi.lv

LDDK mājas lapa www.lddk.lv

Ministru kabineta mājas lapa www.mk.gov.lv

Valsts prezidenta mājas lapa www.president.lv

VISC mājas lapa www.visc.gov.lv

